БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 257 (8477) 1957 оной октябриин 30, среда | Сэн 20 мүнгэн

Советскэ барилгашад! Шэнэ промышленна предприятинуудай, байрын гэрнүүдэй, больница, hургуули болон культурно-ажаhуудалай бусад гэр байшангуудай барилгые түргэдхэгты, шанарыень hайжаруулагты!

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаhан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудhаа

Малаа тобир тарганаар үбэлжүүлэе

Агуухэ Октябриин алдарта hайндэрэй дүтэлхэ тудам ажалай шэнэ амжалтанууд тухай баясама мэдээсэл абтана. Нооhо бэлэдхэхэ, худалдан абаха жэлэй түсэбэй болзорhоон урид дүүргэгдэhэн тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ Управлениинхиеэ hүүлэй мэдээсэл энээниие үшөө дахяад гэршэлбэ. Нооhо бэлэдхэхэ, худалдан абаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэhэн республиканууд, областьнуудай дунда манай Бурят-Монголой АССР-шье нэрлэгдэ. Энэ хадаа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө манай республикын колхозникууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй улам оролдосотойгоор ажаллажа байhые харуулна.

Республика дотор hү hаалгаар, нооhо хайшалалгаар бүришье ехэ амжалта туйлаhан колхоз, совхозууд бии. Тиимэ ажахынууд Прибайкальска, Зэдын, Кударын, Бичурын, Курумканай, Яруунын аймагуудта hүүлэй жэлнүүдтэ нилээд олон болоо. Малай харууhалга, эдеэлүүлгые эрид hайжаруулhанай, түбхын түрүүндэ үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэжэ, малаа гарза хоролтогүйгөөр, тобир тарганаар ондо оруулhанай ашаар эдэ ажахынууд мал ажалhаа ашаг шэмэ ехээр абадаг байна. Мүнөөшье жэлдэ эдэ аймагуудай, илангаяа Кударын, Бичурын колхозууд үбhэ тэжээл яhала ехээр бэлдээ, малайнгаа байрануудые саг соонь түхеэрээ. Үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэhэн колхоз, совхозуудта мал түргэн үдэжэ, олон болодог байhаниинь мэдээжэ. Нэгэдэхеэр, үбэлэй үедэ абтаhан түл hайн байрада байлгагдаад, зүбөөр харууhалагдахадаа гарзагүйгөөр тэнжэнэ, хоёрдохёор, эхэ мал тарган байхадаа hубайрнагүй, үхэнэгүй ха юм. Тиимэhээ адуу малаа олошоруулха, тэдэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гэжэ ёhотойгоор лэ оролдоhон хүнүүд үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бүхы hаналаа табиха зэргэтэй. Гэбэшье, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые шалгаха комиссинуудай хүдэлмэриин зарим дүнгүүд дээрэhээ мэдэхэдэ, хэдэ хэдэн колхозууд, совхозууд аяар мүнөө хүрэтэр задагай зайдан зангаараа байба. Малай шэнэ байрануудые түхеэрхэ түсэбөө дүүргээдүй байхаhаа гадна, хуушануудаашье заhаадүй, доторхи шэбхэ шабааhыень гартаадүй, солоомоёо соможо абаадүй байhан баримтанууд олон. Сэлэнгын, Хориин совхозууд энэ талаар илангаяа ехэ дутуутай. Эдэ совхозуудта hүрилэгдэhэн зарим үбhэниинье хоройлогдонгүй, хээгүүр үригдэжэ байна. Тиихэдэ Сэлэнгын совхоздо аяар 5 мянган гектар газарай солоомо hүрилэгдэнгүй, поли дээрээ хэбтэhээр. Хориин совхозой гурбадахи, табадахи фермэнүүдтэ хониной, үнеэдэй байрануудые барилга мүнөө хүрэтэр унжагайрhаар. Иимэ баримтанууд мүн Кяхтын, Закаменай ба бусад аймагуудта олон үзэгдэнэ.

Комиссяар тодоруулагдаhан эдэ бүхы дутуунуудые энэ дары усадхаха тушаа эрид шанга хэмжээ абаха саг тулаа. Мүнөө зарим нютагуудта саhанай орожо, үбэлэй шэнжэтэй болоод байхада үбhэ, солоомоёо фермэ, отара, гүүртынгээ газаа зөөгөөдүй байхаhаа гадна, хорёолон, сомоншьегүй хээрэ орхижо, үрижэ байhан ябадалда эсэс табиха, тэрэнэй түлөө зэмэтэй хүндэ зохихо хэмжээ абаха хэрэгтэй. Мүн малай, илангаяа эртын түл абаха байрые бэлэн болгоогүй байhан ушартай яабашье эбсэжэ болохогүй. Хэдэ хэдэн колхоз, совхозууд мүнөө жэлдэ диилэнхи хонидоо эртэ түрүүлжэ, декабрьhаа эхилээд, тон олон хурьга абаха байна. Энэ хадаа үбэлжэлгын тон харюусалгатай үе болоно. Тиимэhээ шэнэ түл гарзалуулхагүйн тулада таатай зохид байра бэлдэхэ, мүн түл абалгада шухала болодог бүхы хэрэгсэлнүүдтэй байхын түлөө мүнөөнhөө оролдохо шухала.

Манай hаалишад, малшад үбэлэй hарануудта малай ашаг шэмые доошолуулхагүйн түлөө тэмсэдэг hайн hайхан заншалтай боложо байна. Тиихэ зуураа, түрүү малшаднай үбhэ тэжээлээ зүбөөр гаргашалдаг, малайнгаа ашаг шэмэ үгэсыень, бэеынь шадал шэнээе харалсан тааруулжа, нормын ёhоор эдеэлүүлдэг болонхой. Түрүү фермэ, гүүртэ, отаранuудта тэжээл заатагүй буйлуулагдан, амтатай болгогдожо, малда эдюулэгдэнэ. Энэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ малшад бултадаа иимэ арга хэрэглэхэ ёhотой. Тиихынь тулада колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэнүүдые абажа, фермэ, гүүртэдээ тодхохо зэргэтэй болоно. Үбэлэйнь байрануудта оруулхадаа бүхы малаа тарган, туранхайень харалсажа илгаха, мүн шахамал малые амяарлаха, тиигэжэ тэдээндэ тэжээлэй нормо зохёохо, малшадай харюусалга доро тушаажа үгэхэ шухала. Үбэлжэлгын түрүүшын үдэрhөө захалаад, үбhэ тэжээл зүбөөр гаргашалха, орошо гарашыень нарин нягтаар бүридхэхэ хэрэгтэй.

Малай үбэлжэлгые үнгэргэхэ хэрэгтэ зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд шиидхэхы үүргэтэй. Тэдэнэр малай байра, харууhалга, эдеэлүүлгые hайжаруулхын тулада эмхидхэлэй тон ехэ хүдэлмэри ябуулха, малшадтай саг үргэлжэ хөөрэлдэхэ, колхозуудай правлени, совхозуудай дирекцидэ туhалха, зоотехническэ заабаринуудые бэелүүлхэ тушаа шанга эрилтэ хэхэ ёhотой.

Ниитын ажалда үнэн сэхээр хандадаг эрхим хүнүүдые фермэ, отара, гүүртэнүүдтэ эльгээхэ, тэдэнэрэй ажаhуудалай, культурна эрилтэнүүдые хангаха, малшадай дунда социалистическэ мүрысөө бүри хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ, тиигэжэ үбэлжэлгые гарзагүйгөөр үнгэргэхэ гээшэ нютагуудтахи партийна, советскэ органуудай, колхоз, МТС, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй шухалын шухала зорилго мүн.

Агуухэ hайндэр — Октябриин 40 жэлэй алдарта ой хүрэтэр үсөөхэн хоног үлэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй дутуунуудые усадхажа, малаа тарганаар ондо оруулха үндэhэ hуури табихын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдоёл, нүхэд! Тиигэбэл адуу малаа улам олошоруулжа, hү, тоhо, мяха бүри ехээр абаха, түрэл партиингаа уряае нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэлсэхэ байhамнай лабтай.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН АЛДАРТА 40 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

★ ★

Ойн баярай сесси болон суглаанууд

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаhан ойн баярай научна сессинүүд, суглаанууд орон доторнай мүнөө үедэ боложо байна.

УССР-эй Науканuудай академиин ниитын науканuудай отделениин суглаан Киевтэ боложо дүүрэбэ. Академиин президент Социалистическэ Ажалай Герой академик А. В. Палладин эхинэй элидхэл хээ.

«Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин илалта—марксизм-ленинизмын онсо ехэ амжалта мүн» гэhэн УССР-эй Науканuудай академиин гэшүүн-корреспондент Д. Ф. Остряниная элидхэл, мүн «Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин илалта ба Украинада Совет засагай тогтоогдоhон тухай» гэжэ түүхын науканuудай доктор М. А. Рубачын элидхэлые, «Агуухэ Октябриин социалистическэ революци ба Баруун Украинын ажалшадай эрхэ сүлөөтэй болохын түлөө хэhэн тэмсэл, мүн Украинын Советскэ Социалистическэ Республикатай тэрэнэй нэгэдэhэн тухай» гэжэ түүхын науканuудай доктор И. П. Крипякевичын элидхэлые суглаанда хабаадагшад шагнаба.

Совет гүрэнэй 40 жэлэй ойн hайндэртэ зорюулагдаhан, БССР-эй Науканuудай академиин болон Хүдөө ажахын науканuудай академиин ойн баярай сесси дээрэ Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин уласхоорондын удхашанар тусхай элидхэл Белоруссиин КП-гэй ЦК-гэй секретарь Т. С. Горбунов, Белоруссида эрдэм ухаанай хүгжэhэн тухай элидхэл республикын Науканuудай академиин президент В. Ф. Купревич гэгшэд хэhэн байна.

Эстонско ССР-эй Науканuудай академиин ниитын науканuудай отделениин ойн баярай сессидэ түүхэ шэнжэлэгшэд, экономистнууд, литератуpоведүүд ба бусад эрдэмэд, Тартутска университедэй багшанар хабаадаhан байна. Октябриин революциин илахын түлөө Эстониин большевигүүдэй тэмсэhэн тухай, 1917—1918 онуудта Эстонидо Совет засагай абаhан түрүүшын хэмжээ-ябуулганууд тухай, социалистическэ индустриализаци тухай ба советскэ Эстониин социалистическэ ажахын амжалтанууд тухай элидхэлые суглаанда хабаадагшад шагнаа.

Казахстанай Науканuудай академиин ниитын науканuудай отделениин ойн баярай сесси болоо. «Манай ороной арадуудай түүхэтэ хуби заяанда Агуухэ Октябриин революциин нүлөөлhэн удхашанар» гэhэн элидхэлые Казахска ССР-эй науканuудай академиин академик С. Н. Покровский хэбэ. 40 жэлэй туршада казах советскэ литературын ямараар хүгжэhэн тухай мэдээсэл уранзохёолшо М. О. Ауэзов хэhэн байна.

Мүн Фрунзедэ, Ашхабадта, Харьковта, Владивостогто, Смоленскдэ болон бусад городуудта эрдэмтэдэй ниитэ суглаанууд болон ойн баярай сессинүүд боложо байна.

БҮМБЭРСЭГ ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОН НИИДЭГШЭ ХЭМЭЛ ОДЫЕ АНХАН АБАЖА ГАРАhАН РАКЕТЫН ЯБАДАЛ ТУХАЙ

Октябриин 29-нэй үглөөнэй 6 часта тус ракетэ бүмбэрсэг дэлхэйе 364 дахин тойрожо, 15 миллион 841 мянган километр ниидэбэ.

Мүнөө үедэ энэ ракетэ одондоо орходоо дэлхэйе нэгэ дахин үлүү тойроод, мүнөө тэрээнэйнгээ урдань ороод ниидэжэ ябана.

Октябриин 29-нэй үдэшэлэн ракетэнь одонhоо 5.650 километрээр түрүүн ябажа, одондо орходоо 12,5 минутаар урид харагдаха байна. Баруун урдаhаа зүүн хойшоо шэглэн хойто широтагай 30 ба 60 градусай хоорондо, мүн баруун хойноhоо зүүн урагшаа шэглэн урда широтагай 18 ба 65 градусай хоорондо ябажа байхадань хонгор сэлмэг байгаа hаань ракетые миин нюдөөрөө хаража болоно. Ракетын ябажа байhан замhаа мянган километр холо бэшэ оршодог нютагуудhаа наранай ороhон хойно дэлхэйн бүмбэрсэгэй хойто хахадта ракетые адаглан хаража болоно. Мүн бүмбэрсэгэй урда хахадта ракетын ябажа байhан замhаа 2000—2500 километрээр холо бэшэ оршодог нютагуудhаа hүниин тэнгhээ хойно, мүн наранай гарахын урда тээ ракетые хаража болоно.

Хэмэл одон ракетэ хоёрые хабаровскиинхид хараба

ХАБАРОВСК, октябриин 28. (ТАСС). Хабаровскын багшанарай институдай физикын кафедрын студентнэр октябриин 27-до нютагай сагаар 18 час 40 минута 52 секундэдэ хэмэл одоной дабшажа ябахые хараба. Мүн 18 час 58 минута 24 секундэдэ одо мүшэ ялалзуулhан огторгойдо ракетэ харагдаhан байна. Хэдэн студентнэр энэ ракетые 2 хахад минутын туршада хараа. Ракетэ миин нюдөөр харагдаа.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭhЭН hААЛИШАН

Мухаршэ бэрэй «Дружба» колхозой эрхим hаалишан Татьяна Рютина ганса аймаг дотороо суурхадаг бэшэ, мүн республика соогоо мэдээжэ болонхой юм. Нүхэр Рютина мүнөө республикын hаалишадай мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлжэ ябана.

Оролдосотой hайнаар ажаллаhанайнгаа ашаар hаалишан Рютина hү hаалгаяа нёдондо жэлэйхидэ орходоо 3 дахин дээшэлүүлээ. Даажа абаhан үнеэн бүриhөө ажахын 9 hара соо 2453 литр hү hаагаа. Мүнөө октябрь hарын эдэ үдэрнүүдтэ Татьяна Рютина үнеэн бүриhөө 100 гаран литр hү hаагаад байна. Тиигэжэ үнеэн бүриhөө 2500 литр hү hааха уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлээ.

Октябриин революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ энэ hаалишан ажалай бүри ехэ амжалта туйлахаар шиидэнхэй.

—Абаhан уялгаяа дүүргээб. Жэлэй эсэс болотор үнеэн бүриин 3 мянган литр хүргэхэб,—гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hаалишан Т. Рютина.

Абаhан уялгаяа дүүргэбэ

ГУСИНООЗЁРСК (телефоноор абтаба). Галуута Нуурай шахтёрнууд Октябриин революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ 25 мянган тонно шулуу нүүрhэ ноябриин 7 болотор түсэбhөө гадуур үгэхэбди гэhэн байгаа. Рудоуправлениин нүүрhэшэд абаhан уялгаяа октябриин 28-да дүүргэбэ. Түсэбhөө гадуур 25 мянган тонно шулуу нүүрhэ үгөө.

Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ 7—8-дахи шахтынхид түрүүлжэ ябана. Гансахан октябрь hара соо энэ шахта 7 мянга гаран тонно шулуу нүүрhэ үгэбэ.

Галуута Нуурай шахтёрнууд иимэ бэлэгтэйгээр Совет засагайнгаа 40 жэлэй ойе угтахань.

Ф. Моренец.

Улан-Удэ городой Советскэ район агуухэ hайндэрэй урда тээ

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ РЕВОЛЮЦИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ ИИМЭ УЯЛГА АБТАА hЭН:

1. 1957 оной декабриин 20 болотор промышленна продукци гаргаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ.
2. Ажалай бүтээсые түсэбhөө гадуур 3 процентээр дээшэлүүлхэ.
3. Гаргаhан продукциингаа өөрынь үные 1,7 процентээр химдаруулха.
4. Уралан нарижуулга болон ухаалан зохёолго хэрэгэнөөр хэрэглэжэ, жэл соо 3 миллион түхэригэй алмалта хэхэ.
5. Жэл дотор 16 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра бүтээхэ.
6. Станок болон бусад түхеэрэлгэнүүдэй тоое 65 хэhэгээр олон болгохо.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ УЯЛГАНУУДАЙ ДҮҮРГЭЛТЭ

1. 1957 оной 9 hарын түсэб 104,7 процент дүүргэгдээ. Түсэбhөө гадуур 8311 мянган түхэригэй продукци бүтээгээ. Энэнь бүхы предприятинуудай 8 хоног соо гаргадаг продукцитай тэнсэнэ.
2. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб энэ үедэ 102,9 процент дүүргэгдээ.
3. Гаргагдаhан продукциинь өөрынь үнэ сэн 2,2 процентээр химдараа.
4. Уралан нарижуулга, ухаалан зохёолго хэрэглэнэй ашаар 1,365 миллион түхэригэй хэмжээнэй алмалта туйлагдаа.
5. Таба hара дотор барилгын болон монтажна хүдэлмэриин түсэб 66,6 процентээр дүүргэгдээ.
6. Станок болон элдэб түхеэрэлгэ 93 хэhэгээр олон болоо.

ТОО БАРИМТАНУУД

✦ Советскэ районой ажахын болон культурна байгуулалта дээрэ 3551 коммунист хүдэлжэ байна. Тэрэ тоодо промышленна, барилгын, хэлхеэ холбооной, харгы замай, эдеэ хоолой предприятинуудта 978, hургуули болон hуралсалай, творческо эмхи зургаануудта 763, министерство болон элдэб захиргаанай, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта 1806 коммунист тоологдоно. Жэл дотор промышленна ба барилгын предприятинуудта хүдэлдэг коммунистнуудай тоонь 76 хүнээр олон болоо.

✦ Агуухэ Октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ 6260 хүн хабаадана, тэдэнэй 652 хүниинь жэлэйнгээ даабари дүүргэнхэй. Хоёр мянга шахуу хүн үдэр бүриингөө даабарие 130—150 процент дүүргэнэ.

✦ Районой 26 предприятида үдэр бүриингөө даабарие дүүргэдэггүй нэгэшье хүдэлмэришэн байхагүй.

✦ Социалистическэ мүрысөөндэ «Механлит» заводой коллектив (директор нүхэр Бурлов, парторганизациин секретарь нүхэр Панютин, завкомой түрүүлэгшэ нүхэр Тихонова) түрүүлжэ ябана. Энэ завод 9 hарын түсэбhөө гадуур 2 миллион түхэригэй продукци гаргаа. Ажалай бүтээсэ 110 процент боложо, продукциин өөрынь үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаhанhаа 4,5 процентээр химдараа.

✦ Судно-бүтээлгын завод (директорынь нүхэр Крутояренко, парторганизациинь секретарь нүхэр Сажинов) 9 hарын түсэб продукци гаргалгаараа 103,5 процент дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 328 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө, ажалай бүтээсые түсэбөөр хараалагдаhанда оробол 1,5 процентээр дээшэлүүлээ.

✦ «Красный Восток» гэжэ олзоборилгын артель продукци гаргаха 9 hарынгаа түсэб 112,9 процент дүүргэээ, хүдэлмэришэн бүхэнэйнь ажалай бүтээсэ 16,6 процентээр дээшэлээ.

✦ Олохон предприятинууд, эмхи зургаанууд республикын колхозууд болон совхозуудта малай байра, силосно түхеэрэлгэнүүдые бариха даалгабаря амжалтатайгаар дүүргэээ. Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ район сооhоо 961 хүдэлмэришэн, алба хаагшад, 3844 hурагшад болон студентнэр хүдөө гаража хүдэлөө.

✦ Район дотор 400 профсоюзна организаци тоологдоно, тэдэнэй зэргэдэ 12 мянган гэшүүд бии. Мүн комсомольско 136 эхин организацинуудта 8 мянган комсомолшууд хүдэлнэ.

✦ Залуу поэт Николай Дамдинов «Манай үеын нүхэдүүд» тушаа поэмэ бэшээ, шэнэ киносценари зохёогоо. Уранзохёолшод Н. Балдано, С. Метелица гэгшэд Бурят-Монголдо граждан дайн болоhон тухай «Шархяа хатааhан Шаралдайн бүлэ» гэhэн зүжэг зохёоhон байна.

✦ Жэл дотор манай композиторнууд «Моргоон абгын ааша» (Ямпилов) гэhэн бурядай хүгжэмтэ комеди, «Инаг дуранай түлөө» (Батуев, Мейзель) гэhэн шэнэ балет гаргаа. Ород ба бурят драмын театрын коллективүүд эршэмтэйгээр хүдэлжэ, шэнэ шэнэ зүжэгүүдые шадабаритайгаар табидаг болоо. Оперо ба баледэй театрын коллектив П. И. Чайковскиин «Нойрсожо байhан дангина» гэhэн гайхамшагта баледые табижа, энэ сезоноо нээгээ.

✦ Район дотор 11 дунда, 6 долоон жэлэй, 3 эхин hургуули хүдэлнэ, тэндэ хамта дээрээ 10 мянган hурагшад hурана. Жэлэй туршада hурагшадые ажалай дүршэлдэ hургаха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Районой бүхы hургуулинууд мастерскойнуудтай болоо. 7 hургуули hурагшадые ажалай дүршэлтэй болгохо шэнэ программаар хүдэлжэ байнхай.

✦ 30 жэлэй урда тээ, 1927 ондо бүхы Улан-Удэ город соо 2 дунда, 5 долоон жэлэй, 8 эхин hургуули байгаа. Тэндэ 4944 үхибүүд hуралсадаг hэн.

✦ Хэрбээ 1927 ондо Улан-Удэ городой hургуулинуудта 207 багшанар хүдэлжэ байhан hаа, мүнөө гансахан Советскэ район дотор 431 багшанар хүдэлнэ.

✦ 1928 ондо бүхы город дотор хүүгэдэй 2 сад байhан hаа, мүнөө гансахан Советскэ район соо иимэ 20 сад тоологдоно.

✦ Советскэ район дотор бүхы 5-дахи табанжэлэй туршада хамтадаа 9934 дүрбэлжэн метр hуурин гэр баригдаhан hаа, энэ жэлэй 9 hара 20 хоногто 10094 дүрбэлжэн метр гэр байра бүтээгдээ.

✦ Багшанарай институтда 1933 ондо 146 хүн hуража байгаа hаа, мүнөө 1255 хүн үдэр, 211 хүн үдэшэлэн, 1235 хүн заочноор hуралсана. Хэрбээ тэндэ 1933 ондо 20 багшанар, тэрэ тоодо 4 кандидат, 3 доцент байгаа hаа, мүнөө 133 багшанар, тэрэ тоодо 57 кандидадууд, 35 доцентнүүд хүдэлнэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ПАРТИЙНА ЭХИН ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ҮҮРГЫЕ УЛАМ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

★

(КПСС-эй Улан-Удын Советскэ районой партийна конференциһээ)

★ ★

Һаяхан КПСС-эй Улан-Удын Советскэ районой ээлжээтэ XVII партийна конференци болоо. Конференци дээрэ КПСС-эй райкомой тоосоото элидхэл райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Бадмацыренов** хээ.

—Тоосоото үе соо партиин райком урдахи конференци болон партийна суглаанууд дээрэ коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлэл, ажаглалтануудые хараадаа абан, хүдэлмэриингөө арга шадабарииие нарижуулха, партийна хүдэлмэриие ажахын зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор ябуулха, партийна эхин организацинуудай үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралга хандуулаа,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Советскэ район дотор 151 партийна эхин организаци тоологдоно. Үнгэрһэн жэлэй туршада 130 коммунистһаа бүридэһэн Совнархозой партийна эхин организаци шэнээр тогтоо. 12 партийна эхин организацинуудые нэгэдүүлжэ, МВД-гэй партком бии болгогдоо.

Энэ олон партийна эхин организацинуудай хүсые гүйсэд хэрэглэхын түлөө тэдэнэрэй үүргые дээшэлүүлхэ, секретарьнарай эдэбхи хэшээлые үргэхэ тушаа партиин райком нилээд оролдолго гаргаһан байна. Партийна эхин организациин секретарьнарай мэргэжэл шадабариие харалсажа байгаад, тус тустайнь семинар, зүблөөнүүдые хэдэн дахин үнгэргөө. Партийна группын хүдэлмэриие яажа эмхидхэхэ тухай партгруппоргнуудтай тусхай семинар үнгэргэгдөө һэн. Партиин райкомой бюро дээрэ партийна эхин организацинуудай 6 секретариин тоосоое зүбшэн хэлсээ.

Эдэ бүгэдын ашаар партийна эхин организацинуудай эдэбхи үүсхэл нилээд дээшэлжэ, партийно-эмхидхэлэй болон партийно-политическэ хүдэлмэри зарим тэды һайжараа. Ажахын болон политическэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэрэй олонхинь харюусалга ехэтэйгээр хандадаг болонхой. Тиимэ партийна эхин организацинуудай тоодо: Хэлхэе холбооной Улан-Удын конторын (секретаринь нүхэр Новак), Бурмонкоопсоюзай (секретаринь нүхэр Калмаков), Хэлхэе холбооной Управлениин (секретаринь нүхэр Разницын), Гэгээрэлэй министерствын (секретаринь нүхэр Тыхеева). Кооптехникумэй (нүхэр Французова), 9-дэхи һургуулиин (нүхэр Черенцова), 4-дэхи һургуулиин (нүхэр Лутт) болон бусад ороно.

Агууехэ Октябриин хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тэндэ абтаһан уялгануудай дүүргэлтые ударидаха, саг үргэлжэ элишэлэн харуулха асуудал партиин райкомой болон партийна эхин организацинуудай хүдэлмэридэ гол һуури эзэлнэ. Энэ мүрысөөндэ абаһан уялгануудаа районой ажалшад амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

Гэбэшье, партиин райкомой болон партийна эхин организацинуудай ажал-ябуулгада дутагдалнууд бии. Тэрээн тушаа элидхэлшэ болон конференци дээрэ үгэ хэлэгшэд онсо анхаралаа хандуулаа. Түрүү предприятинуудай хажуугаар түсэбөө мууса дүүргэдэг, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар биратай юумэ хэдэггүй, уралан нарижуулха болон ухаалан зохёохо хэрэгые тоодоггүй, шанар муутай продукци гаргадаг предприятинууд бии. Жэшээнь, Кировэй нэрэмжэтэ артель (түрүүлэгшэнь нүхэр Мартыненко, парторганизациинь секретарь нүхэр Елисеев) продукци гаргаха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө үнинэй дүүргэнэгүй. Шэлэй механизированнэ завод, Талханай комбинат болон Бурпромсоведтэ элдэб хэрэггүй, ашаг олзо үгэдэггүй гаргашанууд ехэ. «Красный Восток», «Труд» болон бусад зарим предприятинуудай гаргаһан продукциин шанар бирагүй байһан зандаа.

Тоосоото үе дотор барилгын предприятинууд илангаяа мууса хүдэлөө. Тэдэнэр энэ жэлэй 9 һарын түсэбые миил 66,6 процент дүүргэһэн байна. Барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриие олон газар сасажа, нэгэ доро элдэб олон гэр байра барижа эхилхэ баримтанууд үргэлжэлһөөр. Жэшээнь, Барилгын 1-дэхи управлени нэгэ доро 29 гэр байра барижа захалаа, тэдэнэй оройдоо 15-ниинь энэ жэлдэ ашаглалгада орохо юм. Мүн иимэрхүү баримтанууд Барилгын 2-дохи управлени, 154-дэхи Барилгын трестдэ ушарна. Мүн барилгын тусхай предприятинуудһаа гадна, 33 эмхи зургаанууд өөһэдынгөө хүсөөр гэр байра барина. Тиигэбэшье барилга хэмээр олохон предприятинууд, эмхи зургаанууд миин байһаар. Мүнөө үедэ район дотор байрын гэр ехээр дуталдана бшуу. Тиимэһээ элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд энээн тушаа шанга шүүмжэлэл хээ.

Район дотор хүүгэдэй ясли болон сад тон үсөөн. Тиимэһээ хүдэлжэ байһан эхэнүүдтэ үхибүүдээ яслида гү, али садта оруулхань угаа бэрхэтэй гэжэ делегат нүхэр **Тыхеева** тэмдэглээд, хүүгэдэй сад болон яслинуудые бариха асуудалда тогтоо. —Хэлхэе холбооной управлени мэтэ өөһэдынгөө хүсөөр хүүгэдэй сад бариха арга боломжо предприяти, организаци бүхэндэ бии. Теэд тэрээндэ анхарал табигданагүй. Шэлэй механизированнэ заводой коллектив хүүгэдэй зохид һайнаар түхеэрэгдэһэн садгүй байһаар. Эхэнэр хүдэлмэришэдөөр олон столовонуудай трестдэ хүүгэдэй сад байхагүй,—гэжэ нүхэр Тыхеева мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта «Бурстройтрестын» гэмээр Гэгээрэлэй министерствын барюулжа байһан сад 1953 оноһоо хойшо дүүрэнэгүй, хэзээ ашаглалгада орохонь мэдэгдэнэгүй гэжэ нүхэр Тыхеева шүүмжэлээ.

Барилгын предприятинуудай тон мууса хүдэлжэ байһан тухай делегадууд нүхэд **Пузенко** (Шэлэй механизированнэ завод), **Жданова** (райгүйсэдком) гэгшэд тогтожо хэлээ.

КПСС-эй райком творческо эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ анхарал табидаг болобошье, үшөөл хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ гэжэ нүхэр **Иофин** (Ород драмтеатр) тэмдэглэбэ. Энэ юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, эдэ эмхи зургаануудай ажал-ябуулгатай нягта холбоотой, искусствын, творческо хүдэлмэрилэгшэдэй зорилгонууд тухай Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүд мүнөө хүрэтэр зүбшэн хэлсэгдээгүй байшоо.

Эдеэ хоолой эмхи зургаануудай хүдэлмэриие саашадаа һайжаруулжа, городой центртэ столовонуудые олон болгохо, мүн предприяти болон эмхи зургаанууд өөһэдынгөө столовотой болохо тушаа нүхэр **Воронов** (Столовонуудай трест) делегадуудай анхаралые хандуулаа. Городой центртэ «эдеэ хоолой фабрика, студентнүүдэй эдеэлхэ столово бии болгоо һаа һайн байгаа гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Залуушуулай, студентнүүдэй дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ехэ дутагдалнууд тухай, тэрэниие түргэнөөр һайжаруулха тухай хэдэ хэдэн делегадууд хэлээ. Зооветинститудай партийна эхин организациин секретарь нүхэр **Паршков** студентнүүдэй дунда хүмүүжүүлгын ямар хүдэлмэри ябуулжа байһан тухайгаа хэлээ. Энэ зорилгоор студентнүүдые түрүүн институт дүүргэгшэдтэй, мүн хүдөө ажахын түрүүшүүлтэй уулзуулдаг, асуудал болон харюугай вечер үнгэргэдэг, колхоз, совхозуудтай холбоо барисаагаа бэхижүүлдэг тухайгаа хэлэжэ үгөө. Студентнүүдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ябуулха хэрэгтэ нилээд бэрхэшээл ушарна. Барилгашадай гэмээр мүнөө хүрэтэр 640 студентын байха хамтын байра баригдажа дүүрэнэгүй гэбэ.

Барилгын предприятинуудые мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэнөөр, прорабуудаар хангаха тухай нүхэр **Фомин** (Барилгын 2-дохи управлени) тогтожо хэлээ.

Олохон партийна эхин организацинуудай зүгһөө комсомольско организацинуудта бодото туһаламжа хүргэгдэнэгүй гэжэ нүхэр **Журавлёв** (ВЛКСМ-эй райком) шүүмжэлээ.

Конференци дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Очиров** үгэ хэлээ. Хамтадаа 20 хүн үгэ хэлэһэн байна.

Мүн конференци дээрэ партиин райком, шалгалтын комисси шэнээр һунгагдажа, городской болон областной партийна конференцидэ делегадууд һунгагдаа.

***

Нүгөөдэрынь райкомой эмхидхэлэй пленум боложо, КПСС-эй райкомой секретарьнуудаар нүхэд **С. С. Бадмацыренов, Т. Ф. Назимова, И. Н. Новиков** һунгагдаба.

Паровозо-вагонно заводто

1959 ОНОЙ ТҮСЭБӨӨР АЖАЛЛАНА

Заводой хүдэлмэришэд 2 паровоз, 5 вагон III-дахи кварталай түсэбһөө гадуур заһабарилһан байна. Шэрэм шудхалгын цехынхид түсэбһөө гадуур 328 тонно шэрэм шудхаа. Нүхэр Ошировай хүтэлбэрилдэг вагон хабсаралгын цехын бригада даабаряа 3 дахин үлүүлэн дүүргэнэ. Паровозно-механическа цехын токарь Бизюкин энэ оной эхинһээ хойшо 2 жэлэй түсэб дүүргээд, мүнөө 1959 оной түсэбөөр ажаллажа байна. Паровоз хабсаралгын цехын харуулдагша Кириенко хоёр станок дээрэ ажаллаха зуураа, даабаряа 370 процент дүүргэдэг болобо. Паровозой мөөри хэдэг цехын слесарь Голобоков даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Мүнөө энэ нүхэр хоёр жэлэй түсэб дүүргүүтэй байна.

2 МИЛЛИОН 463 МЯНГАН ТҮХЭРИГЭЙ АЛМАЛТА ХЭБЭ

Эндэхи уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшод энэ жэлдэ 3,2 миллион түхэригэй арьбалалта хэхэбди гэһэн уялга абаһан юм. Тэдэнэр энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Байгша оной 9 һара соо уралан нарижуулагшадай ба ухаалан зохёогшодой 500 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд, энээнэй ашаар 2 миллион 463 мянган түхэригэй арьбалалта хэгдэбэ.

Вагон хабсаралгын цехын фрезеровщик Чернышев, паровозой мөөри хэдэг цехын токарь Лебедев, технолог Поздеев, паровозно-механическа цехын токарь Бизюкин ба бусад уралан нарижуулагшад завод соогоо мэдээжэ болонхой. Тэдэнэй оруулһан дурадхалнуудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар 300 мянган түхэригэй алмалта хэгдэһэн юм.

БАРИЛГАШАД ШЭНЭ ГЭРНҮҮДТЭ ОРОНО

Заводой социалистическэ городогой гоё һайхан газарта барилгашадай олон шэнэ гэрнүүд жэрылдэн харагдана. Эндэ 1956 ондо барилга хэгдэжэ эхилээ. Тиихэдэ 100 барилгашадай байха хоёр хамтын байра баригдаһан юм. Энэ жэлдэ ууралаар дулаасуулагдадаг 12 байратай гэр ашатлалгада үгтэбэ.

Мүн барилгын монтажна управлениин хүдэлмэришэд өөһэдынгөө хүсөөр 2 байратай 5 шэнэ гэр барижа ороһон байна. Иигэжэ эндэ шэнэ квартал бии болгогдоо.

Агууехэ Октябриин һайндэр болотор 50 хүүгэдэй байха ясли баригдажа дүүрэхэ, хоёр байратай 4 гэрэй һуури табигдаха юм. Мүн 100 хүнэй байха хамтын байра баригдаха байна.

М. Кандабаев.

Улан-Удын судна бүтээлгын судна заһабарилгын завод түрүү предприятинуудай нэгэн юм. Энэ завод 10 һарынгаа даабариие мүноодэр уридшалан дүүргэбэ. Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөе коммунистнар, комсомолшууд толгойлжо ябана. Механическа цехын токарь—залуу коммунист Михаил Григорьевич Рандин мүрысөөндэ оролсоод, сентябрь һарынгаа даабари 180 процент дүүргээ. Мүнөө Агуухэ һайндэрэй ойртохо тудам улам эршэтэйгээр ажаллажа, халаан бүри 2 нори дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Рандин хүдэлмэрилжэ байна.

А. Мантаевай фото.

ШАНГУУДТА ХҮРТЭБЭ

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет 1957 оной гурбадахи кварталда үнгэтэ металлай үлөөдэһэ, хаядаһа суглуулжа, тэрэнээ ашажа ябуулха түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ эдэбхитэй туһаламжа үзүүлһэн советскэ эмхи зургаануудай болон түмэр замай хэдэн олон хүдэлмэрилэгшэдтэ мүнгэн шан үгөө. Тэдэнэй дунда: Городогой горсоведэй түрүүлэгшэ Гребенникова, Железнодорожно райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Шабунин, Тарбагатайн аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Попов, Кяхтын горсоведэй түрүүлэгшэ Степанов, Заудинская станциин начальник Гревцов, үнгэтэ металл суглуулалгаар агент Безалинский болон бусад олон бии.

***

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет хадаа хара түмэрэй хаядаһа, үлөөдэһэ суглуулжа, харгыда ашажа ябуулха талаар 1957 оной 3 кварталай түсэбые 114,6 процент дүүргэжэ социалистическэ мүрысөөндэ илаһан Улан-Удэ городой Советскэ райондо урдань байһан дамжуулгын Улаан тугыень үлөөхэ гэжэ тогтоогоо.

Тэрэнэй дашарамда, райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Ждановада, секретарь нүхэр Лазаревада мүнгэн шан үгэхэ гэжэ шиидхээ.

Тэрэнһээ гадна, түмэр замай һургуулиин, советскэ болон ниитын эмхи зургаануудай хэдэн олон хүдэлмэрилэгшэдтэ энэ шухала хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсоһонойнь түлөө мүн лэ мүнгэн шан үгтөө.

Республикын Министрнүүдэй Совет 1957 оной 3 кварталда хара түмэрэй хаядаһа, үлөөдэһэ суглуулха түсэбөө дүүргэһэн Кабанскын, Кударын, Заиграйн болон Баргажанай аймагуудай хангалтатай хүдэлмэриие тэмдэглэһэн байна.

М. Михайлов.

Байгал далайе шэнжэлэгшэдэй зүблөөн

СССР-эй географическа обществын, тэрэнэй Бурят-Монголдохи филиалай үүсхэлээр Байгал далайе шэнжэлэгшэдэй зүблөөн октябриин 24—26-най үдэрнүүдтэ Улан-Удэдэ болоо. Энээндэ Улан-Удын, Эрхүүгэй, мүн СССР-эй Наукануудай академиин Байгалдахи лимнологическа станциин научна хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсажа, хамта 11 элидхэл шагнаа.

Элидхэлнүүдэй удаа Байгал далайе шэнжэлхэ, тэрэнэй баялигые ашаглаха ба байгаалинень хамгаалха тухай асуудалнуудаар үгэ хэлэлгэн болоо.

Саашадаа иигэжэ жэлдээ нэгэ удаа зүблөө хэбэл һайн һэн гэжэ тэмдэглээд, энэ зүблөө зарлаһан СССР-эй географическа обществын Бурят-Монголой филиалай үүсхэлые ехэтэ һайшааба.

И. Котов.

Хүндэ ашаа шэрэгшэд

Түмэр замай Улан-Удэ станциин депогой машинистнууд Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, эршэтэйгээр ажаллажа байна.

Жэлэй эхинһээ хойшо депогой коллектив хүндэ ашаанай 1263 поезд жолоодожо, түсэбһөө гадуур 200 мянган тонно ашаа шэрээ.

Депогой түрүү машинистнууд Архипов, Поночевный, Григорищин гэгшэд паровозойнгоо ябасые сүүлхэ соо 28 километрээр хурдадхажа, тус бүридөө 130 тонно түлишэ алмаа.

СОВЕТ ЗАСАГАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭГШЭД

В. М. Серов

Арад зоной зол жаргалай түлөө ами наһаяа үгэһэн элитэ профессионал-революционер Василий Матвеевич Серов 1878 ондо Саратовска губерниин Хвалынск хотодо түрэһэн юм.

В. М. Серовой эсэгэ малгай оёжо, гэр бүлынгөө хоолой тэжээгээ боложо, хүшэр хүндэ ажабайдалда ажаһуутараа уушханай ханяадатай болоод, залуугаар наһа барашоо һэн. Тиихэдэ гэр соогоо ехэнь болохо Василий 9 наһатай байһан юм.

Һурахадаа хурса, бэлигтэй В. М. Серов өөрөө бэлэдхээд Казань хотын багшанарай институдта ороһон байна. Уданшьегүй тус институдта түрүү үзэлтэй студентнэр ниитэ-политическэ кружок эмхидхэбэ. Тус кружогой хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэниинь В. М. Серов байһан юм. Политическэ хүдэлмэри ябуулһанайнгаа түлөө Серов институдһаа гаргагдаһан байгаа. Зүгөөр тэрэниие гэмнэхэ сэхэ баримтын олдоогүй дээрэһээ һөөргөө институдтаа абтаһан байгаа.

1902 ондо Петербург ошожо, тэндэхи түб хотын университедэй түүхын-филологическа факультедтэ һайн дураараа шагнагша боложо ороһон юм. Петербургска нюуса комитедэй даалгабаряар городой хүдэлмэришэдэй нэгэ райондо политическэ кружок хүтэлбэрилбэ.

1904 оной намар В. М. Серов полицида баригдажа, тушаагдаһан байна. Түрмэдэ нилээд һууд гээд, «полициин хиналта дорс» Саратовска губерни сүлэгдэһэн байгаа.

Саратов ерэмсээрээ реальна училищада багшалба. «Приволжско край» гэжэ социал-демократиин гала баридаг газетын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, хүдэлмэришэдэй дунда марксистска үзэл нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри ябуулдаг байба. 1905 оной январь һарада Саратов хотын ажалшадай нэгэ митингдэ үгэ хэлэжэ байтараа В. М. Серов полициинхидтэ баригдаад, тушаагдаба. Дахин түрэл хото-Хвалынска сүлэгдэбэ. Хвалынскада сүлэгдөэдшье байхадаа тэрэ революционно ажал-ябуулгаяа баһал үргэлжэлүүлбэ. Большевик үзэлтэй социал-демократическа бүлгэм тэндээ байгуулба, хуудаһануудые, прокламацинуудые хэблэхын тулада нюуса типографи байгуулба.

Ажалшадай аша туһын түлөө эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэнэйнгээ түлөө В. М. Серов олониитэ зондо ехэ хүндэтэй боложо Саратовска губерниһээ Гүрэнэй II Думада депутадаар һунгагдаа һэн. Дума дотор большевигүүдтэй хамта хүдэлбэ.

Гүрэнэй Думада һунгагдаһан большевигууд Жидяев, Петров, Серов, Чащин ба бусад «Ваза» гэжэ дачада нюусаар байһан В. И. Ленинтэй февралиин 18-да уулзаһан байна. Буржуйнарай партинуудта большевигүүдэй ямараар хандаха тухай, Гүрэнэй Дума дотор тэдэнэй ябуулха хүдэлмэри тухай тэдэнэр Владимир Ильичһээ заабари абаһан байна. Тэрэ уулзалгынгаа һүүлээршье II Думын большевик-депутадууд В. И. Ленинһээ заабари ходо абадаг байгаа.

Большевигүүдэй думска фракциин түлөөлэгшэ боложо В. М. Серов 1907 оной май һарада Лондон хотодо болоһон РСДРП-гэй V съездэ хабаадалсаһан байна. Гүрэнэй II Думын тараагдахада, Думын социал-демократическа фракциинхид сүүдтэ үгтэһэн байгаа. 1907 оной декабриин нэгэндэ гаргагдаһан шиидхэбэриин ёһоор В. М. Серов 5 жэлэй болзороор каторжаан хүдэлмэри хэхээр шиидхэгдэжэ, Нершүүгэй Горно Зерентуй эльгээгдэһэн байгаа.

1912 оной май һарада В. М. Серов каторгынгаа болзор дүүргээд, Забайкальска областиин Мысовско тосхондо байхаар сүлэгдэжэ, тэндэ багшаар хүдэлбэ. Тэндэ багшалха үедэнь хүдэлмэришэд, түрүү залуушуул тэрэниие тойрон суглардаг байба. Серов тэдэнэй дунда ойлгууламжын ехэхэн хүдэлмэри ябуулһан байна.

1915 оной сентябрьһаа эхилжэ В. М. Серов Дээдэ-Үдэдэ байдаг болобо. Дээдэ-Үдэ ерэмсээрээ сентябриин 3-да В. М. Серов «Забайкальска мысль» газетын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөө үнгэргэбэ. Тэрэ зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, асуудалнуудые шангаар, зоримгойгоор табиха, социал-демократическа эмхиин ябуулжа байһан хүдэлмэри тухай олониитэ зондо дуулгаха шухала, өөрынгөө типографитай болохо хэрэгтэй гэжэ хэлэһэн байгаа. Тэрэ зүблөөндэ байлсаһан нүхэд Петров, Вологодский, Пугаев болон бусад Серовой дурадхалые һайшаагаад, типографитай болохо гэһэн шиидхэбэри абаһан юм гэхэ.

1917 оной февраль һарада хаанта засаг унагаагдаба гэһэн мэдээсэлые холын Бурят-Монголой ажалшад угаа ехэ баяртайгаар угтаһан юм. Хаанта засагай унагаагдаһан тухай асуудалые социал-демократическа организациинхид бүхэли һүниндөө хэлсээд, хүдэлмэришэд болон солдадуудые восстанида уряалха гэжэ шиидэһэн байна. Большевигүүдэй хүтэлбэри доро Дээдэ-Үдэдэ восстани боложо, хаанай агентнүүд, полициинхид намнагдаа бэлэй.

Түрүүшынгээ Соведые һунгахын тулада 1917 оной мартын 6-да Дээдэ-Үдын хүдэлмэришэд, солдадууд депутадуудаа эльгээбэ. Проезжэ үйлсэдэхи (мүнөө Каландарашвили үйлсэ) «Ниитын суглаануудай» нэгэ багахан байшан соо хүдэлмэришэдэй, солдадуудай түлөөлэгшэд олоороо сугларба. Дээдэ-Үдын социал-демократическа эмхиин хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Серов, Буйко, Петров, Сентарецкий ба бусад мүн лэ эндэ ерэнхэй байба. Үдэшын 8 часта В. М. Серов суглаа нээжэ, суглаанай түрүүлэгшээр һунгагдаба. Тус суглаанай үзэмжэдэ иимэ гурбан асуудал табигдаһан байгаа. 1) Хүдэлмэришэн ба солдат депутадуудай Соведэй зорилгонууд. 2) Хүдэлмэришэн ба солдат депутадуудай Соведэй гүйсэдкомые байгуулха. 3) Хүдэлмэришэн ба солдат депутадуудай Соведэй Дээдэ-Үдын ниитын эмхинүүдэй Комитедтэ ямараар хандаха тухай.

Түрүүшын асуудалаар В. М. Серов элидхэл хэһэн байна. Хүдэлмэришэн ба солдадуудай Совет городой ажалшадай аша туһые хамгаалха, ниитын эмхинүүдэй Комитедэй хүдэлмэриие хинан байлсаха зэргэтэй гэһэн шиидхэбэри тус суглаан абаа һэн. Делегадуудай удаадахи суглаан дээрэ 13000 һунгагшадаар һунгагдаһан 115 хүнһөө хүдэлмэришэн ба солдат депутадуудай Дээдэ-Үдын Совет һунгагдаа һэн.

Таряашадые Соведэй хүдэлмэридэ хабаадалсуулха гэжэ В. М. Серов ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байһан юм. Хүдэлмэришэн, солдат болон таряашадай депутадуудай Соведэй хүдэлмэридэ ажалша таряашадые хабаадуулхын тулада, газар тухай, мүн революциин бусад шухала асуудалнуудые шиидхэхын тулада В. М. Серовой үүсхэлээр 1917 оной май һарын эхеэр Дээдэ-Үдын, Сэлэнгын, Баргажанай, Троицкосавскын уезднүүдэй ниитын эмхинүүдэй, хүдөөгэй болон городской комитедүүдэй түлөөлэгшэнэрэй съезд зарлагдаһан байна. Тус съездын үзэмжэдэ мүнөөнэй байдал тухай, газар тухай, загаһа барилга тухай ба бусад олон асуудалнууд хэлсэгдэһэн байгаа.

В. М. Серовой хэлэһэнэй ёһоор тус съездын гол удхашанарынь юун бэ гэхэдэ, энэ съезд хото хүдөөгэй революционно хүсэнүүдые нэгэдхэлгэдэ туһалһан байна.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин илаһан тухай, Петроградта Совет засагай тогтоһон тухай мэдээсэлые Бурят-Монголой ажалшад тон ехэ баяртайгаар угтаһан юм.

В. М. Серовой түрүүлэгшээр байһан Дээдэ-Үдын Совет бүхы засагые Соведүүдтэ үгэхэ гэһэн тогтоол 1918 оной февралиин 5-да абаһан байна. Бүхы засагаа абаһанайнгаа удаа Дээдэ-Үдын Совет ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Буржуазна Думые, аюулгүйе сахиха ниитын Комитедые усадхаһан байна. Нүхэр Серовой хүтэлбэрилжэ байһан Дээдэ-Үдын Совет Байгал шадарай бүхы уезднүүдэй хүн зониие Соведэй хүдэлмэридэ хабаадуулхын тулада зүблөө, съезднүүдые татадаг байба.

Тэрэ оной июнь һарада Байгал шадарай ажалша зоной гурбадахи съезд болоһон юм. Тус съезд дээрэ газар тухай, эдеэ хоол эмхидхэхэ тухай, революцида харша хүсэнүүдтэй тэмсэхэ тухай, кооперации тухай, сүүд, Улаан Гварди, Улаан Армии, милици эмхидхэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Бүхы хэлсэһэн асуудалаараа съезд шиидхэбэринүүдые нэгэн дуугаар абаһан байха юм. Тус съезд дээрэ Совет шэнээр һунгагдаһан байна. Соведэй түрүүлэгшээр В. М. Серов дахин һунгагдаа бэлэй.

Съездынгээ шиидхэбэриие бэелүүлэн Дээдэ-Үдын Совет шулуу нүүрһэнэй уурхайнуудые, банкнуудые, предприятинуудые, типографиие, кабинедэй газарые гүрэнэй мэдэлэй болгоһон байна. Предприятинуудта 8 часай хүдэлмэриин үдэр тогтоогдоһон байна.

Дээдэ-Үдын сагаантанаар эзэлэгдэхэдэ, тэндэхи партийна, советскэ ба бусад организацинууд Чита городто ошоһон юм. Читэдэ нюуса байдалда байтараа 1918 оной сентябриин эхин багаар семёновтоной сагаан бандидуудта баригдажа, удаан саг тамалуулһанайнгаа һүүлээр нэгэшье үгэ бандидуудта хэлэнгүйгөөр алдарта революционер В. М. Серов зэрлиг муухайгаар алуулһан юм.

Элитэ революционер Василий Матвеевич Серовой һаруул һайхан дурасхаалые Бурят-Монголой ажалшад мартангүй һанажа ябадаг.

А. БАРТАНОВА,
юридическэ наукануудай кандидат.

ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Агитаторта туһаламжа

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР

Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе-капитализм унагаалгын, социализм байгуулгын үе нээһэн Агуухэ Октябрьда алдар соло!

(Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудһаа)

ХҮГЖЭНГИ ПРОМЫШЛЕННОСТЬТАЙ РЕСПУБЛИКА

Бурят-Монголоймнай байгаали айхабтар баялигуудтай, шулуу нүүрһэтэй, төмэр ба марганцева рудатай, шухаг ба ... металлнуудтай, боксидтай ...тай, асбесттай, слюдатай, барилгын ...алнуудтай юм.

Республикамнай ой модоор баялиг. Ой ...оймнай нийтэ хэмжээн 2,23 миллиард кубометр болохо байна.

Бурят-Монголоймнай нуур, голнууд загаһаар баян. Тэндэ омоли, осетёр, хадари, ... гэхэ мэтын үнэтэ загаһад бии. Республикымнай амитадай ба ургамалай айхабтар олон янзын юм. Аха, Баргажан, Баунтын булганай үнэтэ арһан маарһаа гадна, мүн хилын саана ...даг.

...нэ ехэ баялигнай хаанта засагай ... һайнаар шэнжэлэгдэдэггүй, харин ... лэ хосоржо гү, али эзэн бусадаар ...гдажа байгаа.

Имагтал Совет засагай үедэ Бурят-... дотор геолого-шэнжэлэлгын ниитэ ехэ хүдэлмэри хэгдээд, шэнэ шэнэ ...гууд олдожо, арадай ажахыда мүн ... үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Агуухэ Октябриин революци Бурят-Монголой үйлэдбэриин хүсэнүүдые һэргээн ...үлээ.

БМАССР-эй тогтохын урда тээ манай ... нютагай промышленностиин оройдоол ... предприяти байгаа бэлэй. Тэндэ ... элдэдэг, шэл амһарта хэдэг, талха ...даг, мүн ажахыда хэрэглэгдэхэ мылэ ... байгаа.

Алта малталгын промышленность техникэ ямаршье зэбсэгжэлгүй байһан ... Тиимэһээ алта малтагшадай ажал ... хүнэр байгаа.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин һүүлээр лэ Бурят-Монголдо промышленность ехээр хүгжэжэ эхилээ ...

...оноо индустритай болгохо гэһэн ле... түсэбые, ленинскэ национальна по...ые бодотоор бэелүүлэн, Коммунистическэ парти, Советскэ правительство экономическа талаараа урдань гээгдэнги байһан хизаарнуудта, тэрэ тоодо Бурят-Монголой АССР-тэ промышленность ...хэ зорилгоор социалистическэ бай...тын жэлнүүдэй үедэ тон ехэ хү... хээ.

Дайнай урда тээхи табанжэлнүүдтэ ...-Монголой промышленность айхабтаргээр хүгжөөгдөө. Энэ үедэ 239 ... промышленна предприяти баригдажа ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэ тоодо ... удхашанартай олон томо томо предприятинууд: Улан-Удын паровозо...но завод—республикын металл үй...рилгын түрүүшын завод, оронoймнай ... зүгэй түмэр замай транспортын ... предприяти; шэлэй механизированна ...—бүхы Сибириие ба Дальна Востогой ...сонхын шэлээр хангадаг предприяти... консервын комбинат—манай оро... зүүн зүгэй томо гэгшын предприяти, ... түсэлдэг холодильна, колбасна, кон..., техфабриканүүдай болон бусад це...заводуудтай комбинат; элдэб янзын ... татажа гаргадаг талханай ехэ комбинат, Зэдын вольфрамово-молибденовэ комбинат, Галуута-Нуурай шахтанууд; ...сын механизированнэ заводууд; ой ...ой ба загаһанай промышленностиин ... предприятинууд байгуулагдаа.

1923 оной хэмжээнһээ 1940 ондо томо промышленностиин валовой продукциин ...эн 20 дахин ехэ болоһон, тэрэнэй ...бэриин фондинууд 322 дахин ургажа байха юм. Энэ үе соо предприяти... 18 дахин олошорһон байна.

Промышленностиин хүгжэлтын иимэ ...эн темпые капиталистическэ нэгэшье ... мэдэхэгүй ха юм. Промышленностиин ...лтын темпээр Бурят-Монголнай со...кэ республиканүүдай дунда түрүү ...нүүдай нэгые эзэлнэ.

Промышленностьмнай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай хүндэ хүшэр ...нүүдэй туршадашье улам саашадаа ...гдэжэ байгаа. Дайнай үедэ Доодо-...рай загаһанай консервын завод баригдажа ашаглалгада оруулагдаа, мүн нютагай промышленностиин хэдэн шэнэ предприятинууд баригдаа.

Дайнай һүүлэй табанжэлнүүдэй туршада республикымнай промышленность дам саашадаа хүгжөөгдөө. Энэ үедэ сэмбын фабрика, мотор заһабарилгын Селендумын, Улан-Удын заводууд, Баянголой электростанци, Кяхтын гуталай фабрика, Тимлюйскэ цементын завод, хэдэн леспромхозууд, барилгын хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ хэдэн предприятинууд, Бичурын сахарай завод болон бусад олон предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа. Мүнөө үедэ Бурят-Монголдомнай 300 гаран предприяти ажаллана. Тэдэ бултадаа түрүү техникээр зэбсэгжүүлэгдэнхэй. Республикымнай промышленностиин саашадаа хүгжэхэдэ һаяшаг байгуулагдаһан Бурят-Монголой захиргаанай экономическа район тон шухала һуури эзэлнэ. Союзна болон республиканска удхашанартай хэдэ хэдэн предприятинууд манай республикын Арадай ажахын совндтэ мэдэлтэй болонхой.

Октябриин революциин урда тээ Бурят-Монголдо транспорт болон хэлхээ холбоон тон һулаар хүгжөөгдэһэн байгаа. Жэшээнь, Дээдэ-Үдэ город ошохын тула холын Баунтын, Ахын, Хойто Байгалай хүн зон харгыдаа һараһаа үлүү ябажа хүрэдэг бэлэй. Тиимэ дээрэһээ холын аймагуудай хүн зон ехэ ехэ центрнүүдһээ таһархай, экономическа холбоо барисаагүй, ходоодоо жэжэ бутархай ажахытай байһан юм.

Совет засагай үедэ Бурят-Монголдомнай харгы зам нилээд баригдаа. Манай республика соогуур транссибирскэ агуухэ түмэр зам гарана. Улан-Удэ Наушка хоёрой хоорондо шэнэ түмэр зам 1939 ондо баригдажа, мүнөө манай оронийе Монгол, Хитадтай холбоно. Энэ замые арад зон хани барисаанай зам гэжэ тон зүбөөр нэрлэдэг болонхой.

Республикымнай оршожо байгаа үедэ 2,2 дахин ута түмэр зам баригдаа. БМАССР-эй хэрэглэдэг эд бараанай дүрбэнэй гурба үлүүтэй хубинь түмэр замаар зөөгдэнэ. Тиимэһээ түмэр зам гээшэ республикымнай транспортда булюу һуури эзэлнэ.

Манай республикын ажабайдалда автомобильна харгы зам ехэ үүргэ дүүргэдэг. Иимэ харгы зам имагтал Совет засагай үедэ баригдаһан байха юм. Манай эндэ эгээл түрүүшын автомобиль 1925 ондо бии болоһон юм. 1929 ондо оройдоо 29 машина байгаа. Мүнөө республика доторнай хэдэн арбаад мянган автомашина, тэдэнэй 80 процентнь ашаанай автомашина болоно. Республика соогуурнай шоссейнэ ба юрын харгынууд олоор бэрнгдэнхэй. Бүхы ашаанай 17 процент автомашинаар зөөгдэнэ.

Мүн уһан зам нилээд хүгжөөгдөө. Байгал дээгүүр, Сэлэнгэ, Сүхэ, Хёлго мүрэнүүдээр ашаа, мүн хүнүүдые тээһэн пароходууд, катернууд ябадаг болонхой. Уһан замаймнай утань (Байгалгүйгөөр) 2000 үлүүтэй километр болохо байна. Ашаа зөөлгын ниитэ хэмжээнэй 7 процент шахууинь уһан замаар зөөгдэнэ. Транспорт хадаа республикымнай культурна ба экономическа ажабайдалда айхабтар ехэ үүргэ дүүргэнэ.

**

Республикымнай промышленность болон транспортда 1957 ондо 67 мянган хүн хүдэлмэрилжэ байна. Тиигэжэ 1923 онойхиһоо мүнөө 50 дахин олон болоо. 1923 ондо БМАССР-эй промышленностиин бүхы предприятинуудта оройдоо 41 инженер ба техник хүдэлмэрилжэ байһан юм. Харин мүнөө промышленностиин, транспортын ба хэлхээ холбооной предприятинуудта 4 мянга шахуу инженер ба техникүүд ажаллана.

Жэл ерэхэ бүри промышленностьдамнай национальна кадрнуудай тоо олон болоно. Хэрбээ 1929 он болотор бурят хүдэлмэришэд гэхэдэ ганса нэгэн һаа, харин мүнөө үндэһэн бурят зоной дундаһаа хэдэн мянгаад хүдэлмэришэд, техникүүд, инженернүүд, албахаагшад урган гаража, промышленностиин бүхы һалбаринуудта хүдэлмэрилнэ.

1923 оной майн 30-да Бүхэроссийска Центральна Гүйсэдхэхэ Комитедэй Президиум иимэ тогтоол абаһан юм: «Сибириин ба Дальна Востогой бурят-монголнуудай автономно областьнуудые Бурят-Монголой социалистическэ нэгэ республика болгон нэгэдүүлхэ, Дээдэ-Үдэ хотые тэрээнэй ниислэл болгохо».

1923 оной декабриин 4-дэ Бурят-Монголой Соведүүдэй нэгэдэхи съезд нээгдэһэн байгаа. Энэ съезд Ревкомой гарһаа засагаа абажа, Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын байгуулагдаһые хуулита болгон тодорхойлоод, Центральна Гүйсэдхэхэ Комитет, тэрэнэй Президиум ба БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет һунгаһан юм.

Тиимэ болохолоороо, Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин ашаар бурят-монгол арад эгээл анха түрүүшынхеэ өөрынгөө гүрэнтэй боложо, национальна һалбарал бадаралгын арюун һайхан замда, социализмын замда ороһон байна.

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республика РСФСР-эй составта ородог. Манай республика 351,4 мянган квадратна километр газартай юм. Тиимэһээ Италиин, Финляндиин гү, али Норвегиин газарһаа һураггүй ехэ болоно. Бурят-Монголой газар дээрэ Европын 4 гүрэн—Англи, Бельги, Дани, Голланди багтаха байна.

1939 оной январиин 17-до хэгдэһэн хүн зоной тоогой буридхэлэй ёһоор, манай республикада 546 мянган хүн, тэрэ тоодо городуудта 167 мянган хүн ажаһуугаа. 1956 оной апрель һарада баглаһан мэдээнэй ёһоор, БМАССР-эй арад зоной тоо 650 мянга, тэрэ тоодо городуудта 249 мянга хүрэнэ.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин сэсэ мэргэн хүтэлбэри доро, партиин Ленинскэ национальна эгээл зүб политикын аша туһаар бурят-монгол арад Совет засагай 40 жэлэй туршада ажахыдаа, культурна байгуулалтадаа айхабтар ехэ амжалтануудые туйлаа. Эдэ амжалтануудтай үргэн олон арад зониие танилсуулха зорилготойгоор газетын энэ хуудаһанда Бурят-Монголой ажалшадай туйлалта харуулһан зарим тэды тоо, баримтануудые толилбобди.

Арадай гэгээрэл

✦ Агуухэ Октябриин революциин урда тээ бурят зоной миил 3 процентнь, 200 бурят эхэнэрэй нэгэниинь үзэг бэшэг мэдэхэ байһан юм.

✦ Совет засагай үедэ Бурят-Монголдомнай үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхагдажа, бүгэдэниитын долоон жэлэй һуралсал нэбтэрүүлэгдээд, мүнөө бүгэдэниитын уялгата ёһоной дунда һуралсал нэбтэрүүлэгдэжэ байна.

✦ Мүнөө республикымнай городууд болон хүдөө нютагуудта 650 һургуули тэрэ тоодо 413 эхин, 128 долоон жэлэй, 107 дунда һургуули бии.

✦ 1956—1957 онуудай һуралсалай жэлдэ республикымнай һургуулинуудта 101.100 һурагшад һуралсаа. Гадна, хүдэлмэришэн ба хүдөө залуушуулай болон заочно һургуулинуудта 6319 хүн һураа.

✦ Хэрбээ 1940—41 онуудай һуралсалай жэлдэ юрэнхы һуралсалай һургуулинуудта 3222 багша байһан һаа, харин мүнөө 5806 багша хүдэлмэрилжэ байна.

✦ Манай республика дотор хоёр институт, тусхай дунда 15 һургуули бии. Тэндэ 10 мянгаад студентнэр һуралсана.

✦ Республика доторнай хүүгэдэй 116 сад эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ ажалшадай 6205 үхибүүд хүмүүжүүлэгдэнэ.

Соёл культура

✦ 1923 ондо Бурят-Монголдо оройдоо 89 клуб, уншалгын байшан байгаа. Харин 1957 ондо 543 клуб, культурын байшан, 500 гаран библиотекэ, 1000 гаран улаан булан, культбазанууд тоологдоно.

✦ Республика соомнай хизаар ороноо шэнжэлдэг хоёр музей, зураглан харуулгын музей хүдэлнэ.

✦ Хүдөөгэй уранһайханай самодеятельностиин зарим коллективүүд драматическа томо зүжэгүүдые табидаг болонхой. Мүнөө үедэ республикада 2000 гаран кружогууд хүдэлмэрилнэ.

✦ 1923 ондо республика соо кино харуулдаг оройдоо хоёр киноустановка байгаа. Харин мүнөө 500 шахуу киноустановко хүдэлнэ.

✦ Мүнөө 70 мянга гаран радиоточкотой 150 радиоузелнууд республикадамнай хүдэлнэ. Нютагай радио дамжуулга сүүдхэдөө 5 часай туршада үнгэрэгдэнэ.

✦ 1923 ондо манай эндэ түрүүшын гүрэнэй хэблэл эмхидхэгдээ. Мүнөө үедэ республикада 31 типографи хүдэлнэ.

✦ Республика доторнай мүнөө научно-шэнжэлэлгын 7 эмхи зургаанууд хүдэлмэрилнэ.

✦ 1932 ондо түрүүшын бурят драмтеатр, 1936 ондо ород драмтеатр, 1938 ондо филармони, 1950 ондо оперо ба баледэй театр эмхидхэгдээ.

✦ Бурят-Монголой Уранзураашадай союз творческо 30 хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэнэ. Тэдэнэр республикынгаа ажалшадай шэн габьяата ажабайдал харуулһан уранһайханай нарин зурагуудые бүтээнэ.

✦ Бурят-Монголой композиторнууд хүгжэмэй һайшаагдама хэдэ хэдэн зохёол бэшээ. Композиторнууд Д. Аюшеевэй, Б. Ямпиловай, Ж. Батуевай дуунууд, симфоническа зохёолнууд арад зондо мэдээжэ болонхой.

✦ Уранзохёолшод жэлһээ жэлдэ олоор урган гаража байна. 10—15 жэлэй саада тээ, имагтал Х. Намсараевай, Ж. Тумуновай, Ч. Цыдендамбаевай, Н. Балдановой зохёолнууд уншагшадта мэдээжэ байгаа. Харин мүнөө Советскэ Союзай Уранзохёолшодой союзай гэшүүн болгогдожо абтаһан 20 гаран хүн бии.

✦ 1923 ондо манай эндэ миин 7 ном, тэрэ тоодо бурят хэлэн дээрэ 3 ном хэблэгдэжэ гараһан байна. 1957 ондо хэдэн зуугаад элдэб номууд хэблэгдээ.

✦ Республикымнай байгуулагдаһаар мүнөө хүрэтэр элдэб янзын 3600 ном 12 миллион хэһэгээр хэблэгдээ.

Элүүрые хамгаалга

✦ Революциин урда тээ хүдөө нютагуудай 50 мянган хүнүүдтэ нэгэ врач хүртэдэг бэлэй.

✦ 1913 ондо бүхы Бурят-Монголдо 6 больница, 6 врачевнэ, 33 фельдшерскэ пункт байһан юм. Тэдэнэр бүхы дээрээ оройдоо 210 койкотой байгаа.

✦ 1923 ондо 7 больница байһан аад, 1956 ондо 131 больница болоо. 1955 ондо 4395 койко байгаа.

✦ Улан-Удэ городто республиканска томо больница баригдаа. Тэрэнэй терапевтическэ корпус 1956 ондо ашаглалгада оруулагдаа.

✦ Һүүлшын 10 жэлэй туршада республика доторнай хамта дээрээ 893 койкотой больница, поликлиникэнүүд баригдаа.

✦ 1930-аад ондо хүүгэдэй түрүүшын яслинууд республика доторнай баригдажа эхилһэн юм. Мүнөө үедэ 4245 хүүгэдэй хүмүүжүүлэгдэхэ ясли эмхидхэгдэнхэй.

✦ Хэрбээ 1945 ондо республика доторнай хамта дээрээ 7 санатори, амаралтын байшан, курорт байһан һаа, харин мүнөө хамта дээрээ 21 санатори, амаралтын байшан, курорт бии болгогдоо.

✦ Революциин урда тээ Бурят-Монголдо миил 11 врач байһан аад, мүнөө 793 врач, хамта 3000 шахуу медфельдшер, акушер болон сестранууд ажаллана.

Ажалшадай байдал һайжарна

✦ 1950 онойхиһоо 1956 ондо республикымнай бүхы хүн зоной олзо доход дунда жэшээгээр 60,1 процент дээшэлһэн байна.

✦ 1950 ондо манай республикын колхозниигуудай бүхы олзо доход 58 миллион түхэриг байһан аад, 1956 ондо 149,9 миллион түхэриг хүрэтэр ургаа.

✦ 1948 онойхиһоо 1956 ондо пенси, тэдхэмжэ болгогдон 89,2 миллион түхэриг ехээр хүн зондо түлэгдөө.

✦ Һүүлэй 10 жэлэй туршада хүдөө нютагуудта 7 мянга үлүүтэй байрын гэрнүүд баригдаһан байна.

✦ Улан-Удэ городто бүхы гэр байрын табанай дүрбэн хуби Совет засагай үедэ баригдаһан байна.

✦ Зургаадахи табанжэлэй түрүүшын 2 жэлэй туршада город ба хүдөө нютагуудта хамтадаа 400 мянган квадратна метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаа.

Марксизм-ленинизмын туг доро, Коммунистическэ партиингаа ударидалгаар коммунизмын илалта тээшэ дабшая!

(Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудһаа)

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЭ

Революциин урда тээхи Бурят-Монголой хүдөө ажахы ехэ гээгдэнги, ашаг багатай байгаа. Бурят зон ехэнхидээ нүүдэл мал ажалтай байһан юм. Газар тарялан тон һулаар эрхилэгдэдэг бэлэй. Ямаршье агротехникэ гэжэ хэрэглэгдэдэггүй, газар утэгжүүлэгдэдэггүй һэн. Имагтал модон борной, модон анзаһан хоёроор газар элдүүрилдэг байгаа. Тиихэдэ хара таряан, ячмень, овёс гурбан лэ ехэнхидээ тарингдадаг байгаа.

Имагтал Октябриин революциин һүүлээр бурят-монгол арад Коммунистическэ парти, Советскэ правительствын ударидалга доро хүдөө ажахыгаа амжалтатайгаар хүгжөөжэ захалһан юм.

Совет засаг нюдаргашуулай, ноёд, ламанарай 200 мянга үлүүтэй гектар газар, тэрэ тоодо 55 мянган гектар тарянай газар, 51,3 мянган га сабшалан, 95,6 мянган га бэлшээри абаһан байна. Иимэ ехэ газар тарялан баяшуулһаа буляан абтаһан, үйлэдбэриин зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй хамта үгытэйшүүлдэ үгтэһэн юм.

Иигэжэ жэжэ божо хүдөө ажахые хамтын ажахы болгохо бата бэхи үндэһэ һуури боложо, республика доторхи хүдөө ажахыгаа саашадань түргөөр хүгжөөхэ ябадалдамнай туһалһан байна. Малша бурядууд олооро колхозуудта орожо захалаа бэлэй. Хэрбээ 1928 ондо республика доторнай хүдөө ажахын миил 26 артель байгаа һаа, харин 1932 ондо 676 колхоз тогтоһон байгаа.

Парти, правительствын үдэр бүриин анхаралай ашаар манай республика дотор колхозно байгуулалта амжалтатайгаар хүгжөө бэлэй. 1937 ондо республикымнай бүхы тарияшадай 91,6 процентнь колхозууд боложо нэгэдэһэн байгаа. Эдэ жэлнүүдэй үедэ хүдөө ажахые механизацилха зорилгоор хэдэ хэдэн хэмжээнүүд абтаа һэн.

Жэлһээ жэл бүри республикымнай таряалангай газар улам үргэдхэгдэжэ байгаа. Хэрбээ 1923 ондо бүхы Бурят-Монголдо 134 мянган гектар тарилга хэгдээ һаа, харин 1928 ондо 203,7 мянган гектар, 1937 ондо—362,4 мянган гектар, 1940 ондо—418,4 мянган гектар тарилга хэдэг болоһон байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай һүүлээр табан жэл болоһон хойно, 1950 ондо республикымнай тарилгын талмай дайнай урда тээхи хэмжээ хүсэһэн байгаа. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, революциин урда тээхи жэжэхэн хүдөө ажахыһаа колхозно байгуулалтын, ажахын социалистическа системын һураггүй булюу байһые гэршэлэн харуулна.

Совет засагай үедэ хүдөө ажахын культурануудай ургаса хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлэгдээ, элдэб янзын культуранууд тарингдадаг болоо. Хэрбээ 1923 ондо эдеэ хоолой үнэтэ культура—шэниисэ оройдоо 16,1 мянган гектар талмайда тарингдадаг байгаа һаа, харин 1940 ондо энэ культура 172,3 мянган гектар, 1956 ондо 209,4 мянган гектар талмайда тарингдаһан байгаа. 1923 ондо техническэ культура 500 гектар талмайда тарингдадаг байһан аад, харин 1956 ондо 2600 гектар газарта тарингдаһан юм. Тиихэдэ 1923 ондо хартаабха 2000 га газарта тарингдадаг байһан аад, 1956 ондо 17200 га талмайда, овощь 700 га газарта тарингдадаг байһан аад, 4000 га газарта тарингдадаг болоо.

Энэ үедэ республикымнай полинууд дээрэ хүдөө ажахын шэнэ культуранууд—сахарна свёкло, наран сэсэг, тэжээлэй корнеплод гэхэ мэтэ тарингдадаг болоһон байна. Тэжээлэй тон үнэтэ, ехэ ашагтай культура—кукуруза 1955 онһоо эхилжэ, республикымнай колхозуудта ехээр тарингдадаг боложо байна. 1956 ондо 65 мянган гектар кукуруза тарингдаһан юм. Энэ культура ургуулха ябадалда анхаралтайгаар хандаһан колхозууд үндэр баян ургаса абана.

Республикымнай колхозууд болон совхозууд жэлһээ жэлдэ хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлнэ. 1923 онойхитой сасуулхада, 1940 ондо ороoһото культурануудай ургаса 2 дахинһаа үлүүгээр дээшэлһэн байгаа. 1923 ондо гектар бүриһөө дунда жэшээгээр овёс 6,4 центнер хуряагдажа абтадаг аад, харин 1940 ондо 12,1 центнер хуряагдаһан байна. 1950 онойхиһоо республикымнай колхозууд 1955 ондо ороoһо таряа 2 дахин ехээр, тэрэ тоодо шэниисэ 2,5 дахин ехээр хуряажа абаа.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие үндэһөөрнь шэнэдхэн һайжаруулха ябадалда МТС-үүд шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ. 1932 ондо республика доторнай 7 МТС байһан юм. Социалистическэ индустриин саашадаа хүгжэһэнэй ашаар МТС-үүд олон болоод, техническэ талаараа ехээр зэбсэгжүүлэгдэһэн байна. Мүнөө үедэ 38 МТС-тэй болонхойбди. Тэндэ трактор болон комбайнһаа гадна, үбһэ, таряа хуряалгын, газар элдүүрилхэ, уһалха, харгы заһабарилха, ороoһо, таряа сэбэрлэхэ, малай тэжээл бэлдэхэ гэхэ мэтэ олон тоото машинанууд бии болонхой. Тарян ажалай гол шухала хүдэлмэри МТС-үүд бүтээнэ.

Октябриин революциин урда тээ Бурят-Монголой ажахын гол һалбари байһан мал ажалшье мүртэй һайнаар хүгжөөгдөөгүй байгаа. Ашаг шэмэ багатай, ехэнхидээ жэжэ малтай байгаа бэлэй.

Совет засагай үедэ мал ажал ехээр хүгжөөгдөө.

1935 онһоо 1938 он хүрэтэр колхозуудаймнай эбэртэ бодо мал 1,5 дахин шахуу, хони, ямаад 1,7 дахин, адуу 26 процент олон болгогдоһон байгаа. 1939 онһоо 1941 он хүрэтэр колхозуудай мал баһал олошоруулагдаа. Эбэртэ бодо мал 36,6 процент, адуу морид 19,8 процент, хони, ямаад 66,6 процент олон болгогдоһон байха юм. Бусад түрэлэй малһаа хонид түргөөр олошоруулагдаһан байна. Юуб гэхэдэ, хони олоор үсхэбэрилхэ республикамнай айхабтар ехэ арга боломжотой ха юм. Тиимэһээ хонин ажал манай республикын мал ажалай гол һалбари болонхой. Дайнай урда тээхи 1940 онойхиһоо республикымнай колхозууд 1954 ондо 20,8 мянган толгойгоор олон эбэртэ бодо малтай болоһон байба.

Хонид плангаая түргэноөр олошоруулагдаа. Тиихэдэ 1955 ондо колхозуудынай дайнай урда тээхиһээ 2 дахин олон хонитой болоһон байгаа.

БМАССР-эй байгуулагдаха үедэ манай эндэ 41300 гахай байгаа. Харин 1940 ондо 96.600 толгой, 1956 ондо 113.100 толгой гахай республика доторнай бии болоо. Революциин урда тээ бурят зон шубуу үсхэбэрилдэггүй байһан аад, харин мүнөө үсхэбэрилдэг болонхой. Мүнөө республика доторнай шубуунай 231 фермэ тоологдоно. Улан-Удэдэ, мүн хэдэн аймагуудта инкубаторна станцинууд бии.

Колхозно байгуулалтын ашаар малайнгаа үүлтэрые научна ёһоор һайжаруулха арга олдонхой. Республикымнай колхозууд үүлтэртэ мал, жэшээнь, симментальска бухануудые, мериноc хусануудые, орловско, донской үүлтэрэй азарагануудые, мүн һайн һайн үүлтэрэй гахайнуудые, шубуудые оронойнгоо бусад областьнуудһаа асардаг болонхой. 1935 онһоо 1947 он хүрэтэр республика доторнай һайн үүлтэрэй 14 мянган толгой эмэ хонин ба хуса, 8 мянга гаран эбэртэ бодо мал, 2 мянга гаран гахай асарагдаһан байна. Мүнөөшье үедэ колхозуудынай һайн үүлтэрэй малые асаржа үргэлжэлһөөр.

Малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин ашаар колхозуудай малай үүлтэр нилээд һайжаруулагдаа.

**

Республика доторнай мал ажалай түрүүшүүл улам олошорно. Тэдэнэй эрхимүүдынь жэл бүри хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсана. Жэшээнь, 1956 оной выставкэдэ 63 һаалишан, 29 тугалшан, 49 хонишон, 8 гахайшан, 43 мал адуулагшад хабаадалсаа. Тэдэнэй олонхиниинь ВСХВ-гэй медальнуудаар, мүн үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан байна.

Тэрэшэлэн хүдөө ажахын выставкэдэ түрүү трактористнууд, комбайнернууд хабаадалсана.

Совет засагай үедэ бурят яһатанһаа хүдөө ажахын мэргэжэлтэд—олон тоото агрономууд, зоотехникүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд, инженернүүд гэхэ мэтэ бии боложо, хүдөө ажахыгаа хүгжөөлсэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа гамнангүй зорюулна.

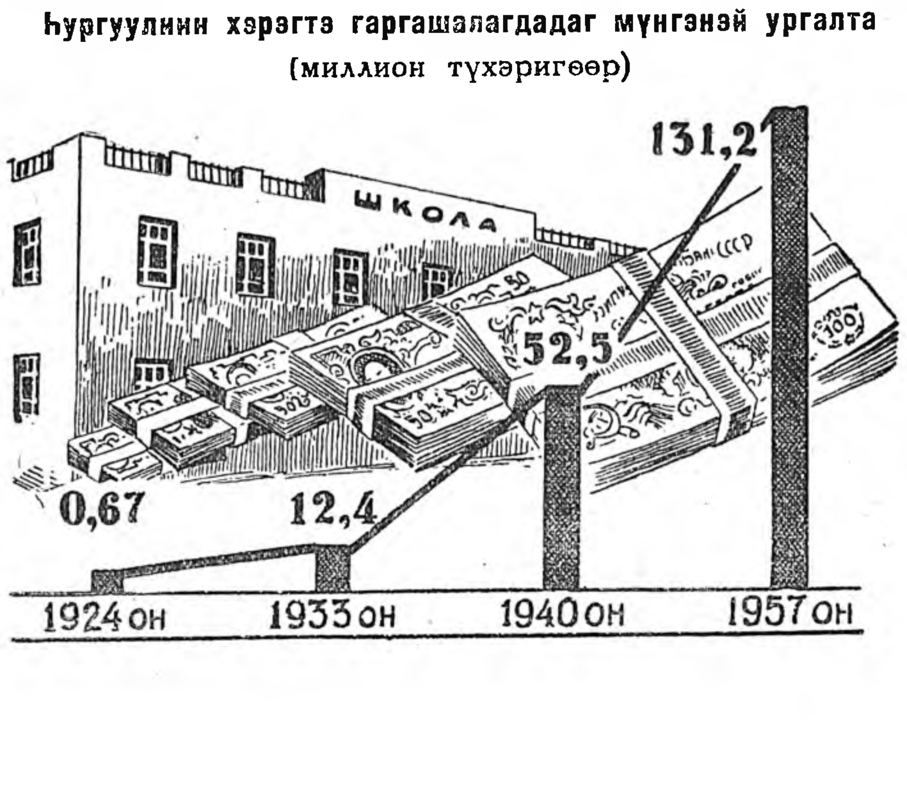
Промышленностиин бүтээдэг бүхы продукциин ургалта

(процентээр)

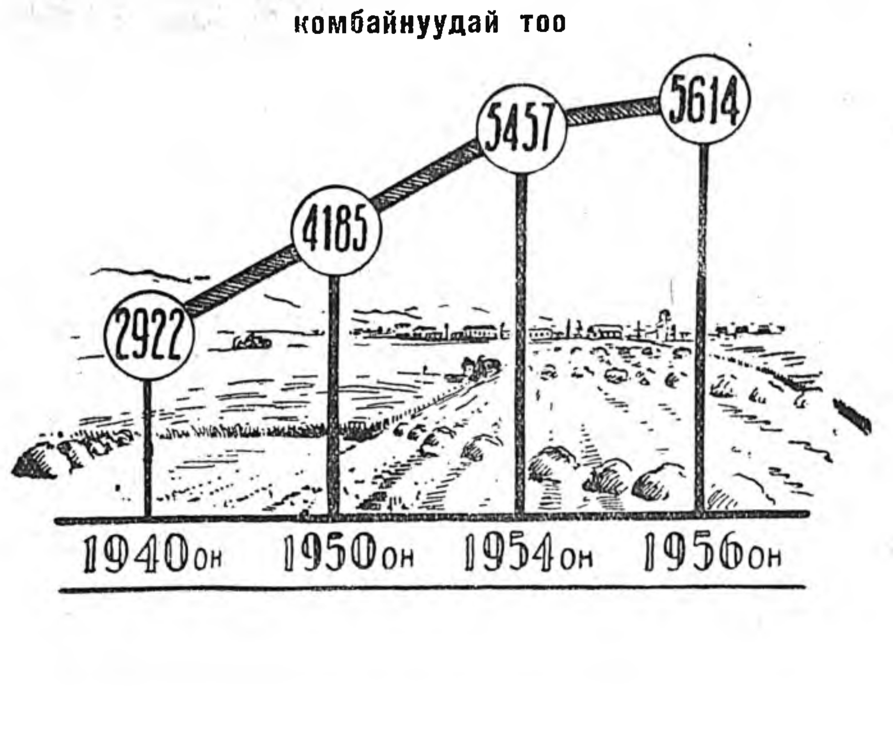

Һургуулиин хэрэгтэ гаргашалагдадаг мүнгэнэй ургалта

(миллион түхэригөөр)

Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг трактор, таряа хададаг комбайнуудай тоо

„Шуурган дундуур“

Бурят-Монголой гүрэнэй оперо ба баледэй театр Т. Хренниковэй «Шуурган дундуур» гэhэн шэнэ, табидахи зүжэгөө харуулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ зүжэгэй нэгэ сценэ.

С. Доржиевай фото.

Н. Г. БАЛДАНОГОЙ 50 НАҺА ТЭМДЭГЛЭГДЭБЭ

Уржадэр Бурят-Монголой оперо ба баледэй театр соо хүн зон-олоороо сугларанхай байба. Бурят-Монголой АССР-эй Советскэ уранзохёолшодой союзай правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, БМАССР-эй арадай артист Намжил Гармаевич Балданогой түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнэй, уранзохёол бэшэжэ, олониитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа эхилhэнhээнь хойшо 30 жэл болоhоной ойе тэмдэглэхын тула тэдэнэр ерээ. Н. Г. Балданогой түрэhэн Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой түлөөлэгшэдшье олооро ерэhэн байба.

Энэ ойдо зорюулагдаhан баярай суглаае республикын үнинэй уранзохёолшо Хоца Намсараевич Намсараев нээжэ, амаршалгын үгэ хэлэhэн байна. Филологическа науканuудай кандидат А. И. Уланов бэлигтэй драматург, режиссёр, артист Н. Г. Балданогой ажал-ябуулга тухайда үгэ хэлээ. Нүхэр Н. Г. Балданое Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай Указые БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. Л. Островская уншаба. БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Гендунова нүхэр Балданодо Хүндэлэлэй грамота барюулаа.

Һүүлээрнь БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Сафронов КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй зүгhөө Намжил Гармаевичта амаршалга бэшэгүүдые барюулба.

Республикын Культурын министерствын зүгhөө министр Д. Ж. Жалсабон, КПСС-эй горкомой ба горсоведэй зүгhөө горгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Е. А. Константинова, СССР-эй уранзохёолшодой союзай, РСФСР-эй уранзохёолшодой союзай эмхидхэлэй комитедэй зүгhөө нүхэр Мазаев, республикын уранзохёолшодой зүгhөө нүхэр Мадасон Намжил Гармаевич Балданое амаршалаад, саашадаа творческо амжалта туйлахыень хүсэбэ. Мүн республикын уранзураашадай, композиторнуудай союзуудай, культурын институдай, номой хэблэлэй, «Бурят-монголой комсомолец» газетын редакциhаа, «Бурят-монголойород драмын, оперо ба баледэй, бурят драмын театрнуудай, ПВЗ-гэй коллективэй зүгhөө амаршалга бэшэгүүд Намжил Гармаевичта барюулагдаhан байна. «Улаан Оронго» колхозой гэшүүдэй зүгhөө нүхэр Балданое колхозой партийна эхин организациин секретарь Р. Бимбаев амаршалха зуураа, бурят дэгэл бэлэглээ.

Удааньород, бурят драмын театрнуудай артистнар нүхэр Балданогой зохёоhон пьесэнүүдhээ отрывогуудые, мүн оперо ба баледэй театрын артистнар концерт табяа.

Мэргэн буудагшадай мүрысөөн

ПВЗ-гэй дэргэдэхи ДОСААФ-ай заводской комитет Агуу ехэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулжа мэргэн буудагшадай мүрысөө эмхидхээ. Тэрээндэнь модо дархалдаг цехын команда (тренерынь Батуев) түрүү hуури эзэлбэ. Паровозо-механическа цехын (тренерынь Иванов), электро-заhабарилгын цехын (тренерынь Русанов) команданууд 2-дохи, 3-дахи hууринуудта гараа.

Өөhэд хоорондын мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлhэн Г. М. Ксенофонтьевада, А. А. Усольцевто заводой чемпионой нэрэзэргэ олгогдоо. Гарипова (паровозо-механическа цех), Батуев (модо дархалдаг цех), Хмелёва (электро-заhабарилгын цех), Катухов (вагон-хабсаралтын цех) гэгшэд 2—3-дахи hууринуудые эзэлбэд.

Түрүү hуури эзэлhэн спортсменүүд, командануудта үнэтэ шангууд, дипломууд, грамотанууд барюулагдаа.

И. Черкашин.

КИНО Ленинградай симфони

1942 оной июлиин нэгэ hүни Москва шадарай аэродромhоо дэгдэhэн самолёт Ленинград тээшэ зүглэн ниидэнэ. Самолёдой доогуур фронтын лини, Ладожско нуур хабтайн үнгэрнэ. Хэдэн hарын туршада хүреэлэгдэнхэй аад, дайсанда эсэргүүсэн баатараар тэмсэжэ байhан Ленинградые Эхэ оронтоёо холбодог «ами наhанай харгы» энэ нуур дээгүүр гарана.

Үзэгдөө харагдаагүй гайхама зориг, баатаршалга харуулhан хүреэлэгдэнхэй городто Дмитрий Шостаковичын Долоодохи симфони яажа гүйсэдхэгдэhэн тухай hаяхан экранда гаргагдаhан, Мосфильмын табиhан «Ленинградай симфони» гэжэ уранhайханай шэнэ фильм хөөрэнэ.

Самолёдой кабина соо хоёр летчигууд огторгойе наринаар хараашалан hуужа хөөрэлдэнэ. Тон үнэтэй ашаа-Москвагай донорнуудай шуhа Ленинградые хамгаалагшадта абаашажа үгэхэ гэhэн даабари ахалагша лётчик майор Поляковто (арт. Николай Крючков) даалгагдаhан байгаа. Мүн тэрээнhээ гадна, Радиогой байшангай хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаhан тэбхэрхэн пакет бии.

Хэдэн часай туршада аюултай ниидэлгын hүүлээр летчигууд город шадарай аэродром дээрэ бууна. Һандаршанхай, дүрэшэнхэй гэрнүүд, хүн зонгүй хооhоншье hаа, урдынхидаал адли сэбэр hайхан проспектнүүд, «нүхэд ленинградайхид, үхэр буугаар буудахада үйлсын энэ хажууда аюул багатай» гэжэ анхаралтайгаар бэшэгдэhэн мүрнүүд харагдана.

Майор Поляковой трамвайда hууханаа ерэхэдэнь хооhон трамвайн үүдэндэ кондуктор басаган Нина Сергеева (арт. Ж. Сухопольская) ном уншажа hууна. Трамвайн сонхонууд нэгэшье бүтэн шэлгүй дээрэhээ фанернүүдээр хадаатай, үни заяанай заhагдаагүй, снарядуудай бутархайнуудаар эндэ тэндээ сүмэ сохюулhан хуушан трамвай хахинан урагшаа дабшана.

Үбэлэй хүндэ хүшэр блокадын hаранuудта олые үзэhэн энэ нариихан бэетэй, сэрэгэй мандагар ботинка үмдэнхэй, арюухан нюдэтэй кондуктор басаган «тревого» гэhэн мэдээе сошордолгүйгөөр, hанаа амархан угтана. Трамвайе жолоодогшо наhажаал эхэнэр буудалганhаа айдаггүй дээрэhээ, вагонhоо гаража, хоргододоггүй бэшэ, харин үнэнтэ дээрээ хүсэ шадалаа үдэртөө хэдэ дахин гаргашалhанай хэрэггүй гэжэ тоолоод, hуурихаа хүдэлнэгүй...

Дайсан ээлжээтэ артиллерийскэ буудалгаяа эхилнэ. Һомонууд холо ойро тэhэрнэ. Энэ үедэ огородой грядкануудай хоорондо хэбтэhэн Поляков нүгөөдэhөө иигэжэ асууна:

— Эндэтнай хододоо иигэжэ байдаг юм гү?

— Үдэр бүри—гэжэ гайхангяар кондуктор басаган асуудалдань харюусана. Иигэжэ кинокартинын түрүүшын кадрнууд баатар городой юрын хүнүүдтэй танилсуулжа эхилнэ. Дайсанай саг үргэлжын буудалга доро эдеэ хоолоор дутамаг, түлишэгүй иимэ хүндэ хүшэр байдалда байбашье, эдэнэр өөhэдынгөө үүргые эсэстээ хүрэтэрөө дүүргэдэг байгаа.

Лётчик Поляковой Радиогой байшангай дэргэдэ шархатаад, тэмтэрhээр гэртэ ороходонь, буржуйка пээшээр дулаасуулагдадаг нэгэ таhагта тэрэниие радиокомитедэй хүдэлмэрилэгшэ Орлова (арт. О. Малько) угтана: Дирижёр Добросельскиин (арт. М. Перцовский) тэрэ пакедые абажа задалхадань ноотонууд гарана. Тэрэниие харахадаа Поляков тэнхээгээ таhаранги нюураа хубилаад, мэдээ алдан унашана. Энэ пакет соо Дмитрий Шостаковичын долоодохи симфониин партитура байба. Түрүүшын хуудаhандань иигэжэ бэшээтэй: «Фашизмда эсэргүү манай тэмсэлдэ, ерээдүйн манай илалтада, минии түрэл город Ленинградта өөрынгөө Долоодохи симфони зорюулнаб». Дирижёр Орлова хоёр түрүүшээр баясажа байhанаа гансата муудана. Ушарынь гэхэдэ, Радиокомитедэй үсөөн хүнүүдтэй оркестрээр энэ симфониие гүйсэдхэхын аргагүй байгаа.

Бодолгото болон байтараа Добросельский Орлова хоёр фронтын командованида хандажа, туhаламжа эрихэ гэжэ шиидэбэ. Тэдэниие шэрүүн янзатай генерал угтажа, иигэжэ асууна:

— Ленинградые августын 9-нэй үдэр Гитлер эзэлхэб гэжэ үгэеэ үгэhэн юм. Тэрэ болотор симфониие наадажа hураха гүт?

—Эрхэ бэшэ үрьдихэ хэрэгтэй,— гэжэ Добросельский харюусана.

Хүреэлэлгын түмэр гэнжээр бүhэлөөтэй город руу үглөөдэрынь командованиин захиралтын ёhoop фронтын элдэб участогуудhаа сэрэгшэд—хүгжэмшэд дабхижа эхилнэ.

Байлдаанай hүүлээр блиндаж соо амаржа байhан сэрэгшэдтэ хуураар наадаhан хуурша Волковто (арт. Р. Бушков) радиокомитедэй мэдэлдэ ошо гэhэн захиралта үгтэнэ. Дайсанай буудалгые заримдаа гүйжэ, заримдаа мүлхижэ гаталаад, Волков Ленинград хүрэнэ. Гэбэшье, шухала хэрэгтэй хуураа асаржа шадабагүй, тэрэнь харгыдаа хуха буудуулшоо.

—Минии түрэлхидни артиллерическэ буудалганда алуулаа юм. Шунахай дайсадтай тэмсэхыемни эндээ үлөөгыт,— гэжэ матрос Соловьев (арт. Ю. Кротенко) командираа гуйна.

— Хаанашье алба хэхэдээ Эхэ ороноо, түрэл городоо аршална гээшэбди,—гэжэ тэрэнь ойлгуулна.

Шлиссельбургскэ крепость хамгаалагшад матрос Ромашкиниие (арт. М. Туманишвили), хүдэлмэришэдэй отрядай бэе бэеhээн hаладаггүй хүхюун хүгжэмшэд ахадуу Борькинтаниие (арт. В. Печников, В. Борискин) аянзамдань үдэшэнэ.

Иигэжэ хаа хаанаhаа нилээдгүй олон хүгжэмшэд сугларжа, Радиогой байшан соо репетици захална...

Үсэд шанга хүдэлмэриин хоорондохи богонихон забсарые хүн бүхэн өөhэдынгөө хэрэгтэ зорюулна. Командирайнгаа хүбүүнэй хойноhоо матрос Ромашкин hанаагаа зобоно. Залуу хууршан Волков ерэhэнhээ хойшо инаг басаган студентка Ниные бэдэрнэ. Һүүлээрнь баhал эршэтэ ажал. баhал репетици — үдэр ошохо бүри августын 9 дүтэлжэ байна ха юм.

Оркестрын гэшүүд хамсыгаа шуужа филармониин залые сэбэрлэжэ, угаажа бэлэн болгоно. Концертын урдахи hүни барандаа бодолгото болонхой үни удаан унтажа ядана, үглөөдэртөө hанаашарханад. Эдэнэй дунда Волков Нина тухайгаа бодоhоор.

Үнинэй хүлеэгдэhэн үдэршье одоо ерэбэ. Филармониин байшан сайбажа гоёоhон янзатай болошоо. Филармониин урда дайнай урдынхидал адли хэды мянган хүнүүд сугларанхай. Һайндэрэйхеэр хубсалhанш бэшэ байг, тэмсэл зоболонгой hаранuуд эдэнэй нюурнуудта зайлашагүй тэмдэгүүдые үлөөhэншье байг—эдэнэр хадаа Шостаковичын зохёолой бодото геройнууд болоно. Героическа симфониин зоримгой ерээдүйдэө этигэнхэй, заримдаа урин зөөлэн, заримдаа уйдхар гунигтай хүгжэм абяа аниргүй зал дээгүүр зэдэлнэ. Энэ кинофильмдэ хабаадагшад болоhон матросууд, ябаган сэрэгшэд, заводуудай хүдэлмэришэд, студентнэр гайхамшагта хүгжэмые амяа даранхай hуужа шагнана. Эдээнтэй хамта радиогоор дамжуулагдаhан энэ концертые бүхы Совет орон соносоно. Аяар холо байhан шагнагшадай шэхэндэ артиллерическэ буудалганай абяан дуулдажа магад. Юундэб гэхэдэ, энэ үдэр городые фашистнууд илангаяа шангаар буудаhан байна. Теэд фашистнуудай үхэр буунууд дэмы хусалдаа—Совет арадые дабажа болохо аал, Ленинэй город хэтэ мүнхэдөө hалбаран мандахал!

«Ленинградай симфони» гэжэ фильм hайн зохёол болсо. Энээн соо шадамар бэрхээр хэгдэhэн, хүнэй зүрхэ сэдьхэл долгисуулма эпизодууд үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. Мүн артистнууд сценариин ёhoop хараалагдаhан зорилгонуудаа дүүргэжэ шадаа гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээлхэдэ, филармониин концертдэ билет хэблэжэ байhан тон эсэнхэй, гэдэhээ үлдэнги эхэнэр, гэрэйнгээ хажууда дежурлажа байтараа нойртоо диилдэшэhэн, туража хоршышоhон сагаан үhэтэй эхэнэр, хүйтэн кабинет соогоо артиллерическэ буудалган доро ном заажа байдаг үбгэн эрдэмтэ гэхэ мэтэ үнэншэмэ кадрнууд дайралдана.

А. Бадаев.

Октябриин 28-да Улан-Удэ городто ярмаг нээгдэбэ. Колхозууд болон колхознигууд мяха, тоhо, овощи ба бусад зүйлнүүдые элбэгээр худалдажа бай... Городой магазинууд элдэб эд бараа наймаална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: городой Революциин талмай дээрэ нээгдэhэн тусхай ларёгуудай дэргэдэ.

А. Мантаевай фото.

ШАТАР

Шатараар республика соогоо түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй 11-дэхи уулзалгада Галданов Мельников хоёрой наадан hонирхолтойгоор эхилhэн аад, Галдановынь буруу ябадал хэжэ нүгөөдэдөө шүүгдэшоо. Цыденов Сумкин хоёрой хоорондо шанга тулалдаан боложо, хэнииншье хэнээ илаагүй. Мүн Игумнов Власов хоёрой парти тэнсэлгээр дүүрэбэ. Малков Игумновае, Берсудский Шадриниие шүүhэн байна.

Хоёрдохи группада наадаhан Гармаева үсэд шанга тулалдаанай эсэстэ Улановые шүүбэ. Мамилов Самариниие бэлэхэнээр шүүгээ. Пуртов Горячих гэгшые, Осипов Давыдовые шүүбэ. Родак Сангадиев хоёр тэнсээ.

Гурбадахи группада наадаhан зооветинститудай студент Иванов Бадмацыренова хоёр шангаар тулалдаа. Эсэстээ Иванов илаhан байна. Золтоев Мироновто, Клобуков Воробьевто шүүгдээ. Пронин—Пастельник, Эрдынеев—Тоглоев гэгшэдэй наадан тэнсэлгээр дүүрээ.

12-дохи уулзалгада Власов Сумкиниие, Игумнов Берсудскиие, Мельников Цыденовые, Малков Галдановые, Горячих Самариниие, Пуртов Сангадиевые, Мамилов Гармаевае, Уланов Осиповые шүүhэн байна. Родак Давыдовтай, Пронин Тоглоевтой, Клобуков Мироновтой тэнсэбэ. Мүн Бадмацыренова Золтоевые, Воробьев Пастельнигые, Иванов Эрдынеевые шүүгээ.

13-дахи уулзалгада түрүү hу... эзэлхын түлөө мүрысөөн шанга т... лалдаатайгаар үнгэрөө. Эндэ на... даhан Сумкин, Берсудский, Вла... илалта туйлахаар аргатай бол... хой. Игумнов Сумкинда, Ма... Цыденовтэ, Мельников Власо... Игумнова Берсудскидо, Шад... Галдановта шүүгдэбэ.

Хоёрдохи группада наадаhан Ма... милов Осиповые, Пуртов Давы... вые, Горячих Сангадиевые шүү... Родак—Уланов, Гармаева—Сам... рин гэгшэд тэнсэбэ.

Гурбадахи группада наадагш... hаа Бадмацыренова Клобуковы... Пастельник Мироновые, Ива... Золтоевые, Эрдынеев Пронин... шүүhэн байна. Воробьев Тоглоев... тэнсээ.

Мүрысөөнэй 14-дэхи уулзал... наадаhан Сумкин — Берсудск... Малков—Власов гэгшэдэй па... ехэ hонирхолтойгоор үнгэрөө. Эс... тээ Сумкин Берсудский хоёр т... сэбэ. Малков Васильевтай 6 час... минута соо наадажа, эсэсэй эсэ... нүгөөдэеэ шүүhэн байна. Мель... ков Игумновта, Шадрин Цыден... тэ шүүгдээ. Игумнова Галданов... тэнсээ.

Мүрысөөн дүүрэбэ. Республи... шатарша чемпионой нэрэзэ... Сумкин ба Берсудский (Яру... гэгшэдтэ олгогдоо. Эдэ хоёр ... тустаа $10^1/_2$ очкотой болоо. 10 оч... той болоhон Малков гурбад... hуури эзэлбэ. Игумнов Власов ... тустаа $9^1/_2$ очкотой боложо, ... дахи hууринуудые эзэлhэн бай...

ХИЛЫН СААНАҺАА

Д. Хаммаршельдда А. А. Громыкын эльгээhэн бэшэг

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 28. (ТАСС). СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ООН-эй генеральна секретарь Д. Хаммаршельдда иимэ бэшэг октябриин 27-до эльгээгээ.

1957 оной октябриин 27.

Буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалай Генеральна Ассамблейдэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байhантай дашарамдуулан, «Буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалаар саг үргэлжын комисси байгуулха тухай СССР-эй дурадхалые» советскэ делег... Ассамблейн үзэмжэдэ табина.

Господин генеральна секрета... Нэгэдэмэл Нацануудай Органи... циин хуулита данса болгон энэ ... радхалые ООН-эй гэшүүн гүрэ... дэй болон бүхы делегацинуу... хоорондо тараахыетнай таниие ... наб.

А. Громыко, Совет... Социалистическэ Республикану... Союзай делегациие толгойлогш...

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой заседани

СТОКГОЛЬМ, октябриин 28. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой заседани Стокгольмдо боложо байна. Сириин шадар тохёолдоод байhан байдал тухай асуудалаар бэшэг бэшэжэ, ООН-эй Генеральна Ассамблейдэ эльгээхэ гэжэ заседанида хабаадагшад октябриин 27-до шиидхэбэ.

Бюрогой заседанида Бюрогой 70 шахуу гэшүүн, мүн элдэб оронуудhаа зорюута уригдаhан түлөөлэгшэд хабаадана. Заседаниин гол шухала элидхэлые Англиин мэдээжэ физик профессор Джон Бернал хэбэ. Сэрэг дайнай болохо аюулай улам ехэ болоhон тухай тэрэ хэлээд, буу зэбсэг хуряаха тухай асуудал дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоhон байна.

Сириин түлөөлэгшэ Мустафа Амин Дунда Зүүн зүгэй байдал тухай элидхэл хээд, Турци Сири хоёрой хилэ дээрэ 100 мянга гаран Турциин солдат суглуулагдаад ... на гэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Га... Турциин самолёдууд Сири ту... хорото ябуулгануудые хэнэ, сэрэ... материалнуудые хадагалдаг тон... складууд Турцида байгуулагд... хай, мүн энэ орондо Америк... офицернүүд бии болонхой ба Ам... рикын зургаадахи флот Сири... газарта дүтүүр тамаран ябана. Т... хэдэ Сири бусад оронуудтай э... номическа талаар холбоогүй бол... хой. Энэ шанга байдал юун дэ... hээ тохёолдооб гэхэдэ, Сири ям... шье ороной хэрэгүүдтэ хамаарха... гүй, экономическа талаар он... оронуудhаа дулдыдахагүй гэ... политика ябуулдаг, мүн Багдад... бүлэглэлдэ хабаадахаhаа, «Эйз... хауэрэй түсэб» гээшые абаха... арсаhан гүрэн байха юм.

Италиин, Индиин, СССР-эй, Бе... гиин, Суданай, Хитадай Арадай Р... публикын түлөөлэгшэд тус засе... ни дээрэ үгэ хэлээ.

Агуу ехэ Октябриин 40 жэлэй ойн hайндэрт... хабаадаха ДРВ-гэй делегаци

ХАНОЙ, октябриин 28. (ТАСС). Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар Агуу ехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн hайндэртэ хабаадаха делегациие ДРВ-гэй президент, мүн Вьетнамай ажалшадай партиин түрүүлэгшэ Хо Ши Мин түрүүтэйгээр эльгээхэ гэжэ Вьет... май ажалшадай партиин Центра... на комитет, Министрнүүдэй Сов... тогтообо. Хо Ши Мин (делегаци... толгойлогшо), Ле Зуон, Фам Ху... Ву Динь Тунг, Нгуен Ксиен бо... Нгуен Ван Кинь гэгшэд делега... да оролсоно.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

МАРХАЙН АША ТАРХАЙ

НЭГЭ ШЭХЭЭРЭЭ ДУУЛАҺАНАА НҮГӨӨДӨӨРӨӨ ГАРГАЖАРХИНА

Сайн, нүхэр Тархай!

Хүн гээшэ алибаа юумэ шагнаха, ойлгохын тулада хоёр шэхэтэй байдаг гээшэ бээзэ? Теэд нэгэ шэхээрээ шагнаад, нүгөөдэ шэхээрээ гаргахын тулада хоёр шэхэтэй байдаг хүнүүд бии байнал! Эгээ иимэ хүнүүд тухай Танда дуулгаха гэжэ энэ бэшэг бэшэбэб.

Манай Зэдын аймагай Борьёо нютагтахи Сталинай нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэ Үшөөтэйн сельпогой харьяата магазин байдаг. Энэ магазин ноохой нобшодоо даруулшанхай, тон зүдээнэ hалан байдалтай. Магазинай хушалта зарим газараараа хууража амхайшанхай. Залгаа хоёр амбаарынь үмхиржэ, дундуураа хотойшонхой, бороо тэрээн руунь тэрэ зандаа шахуу орожо, эд бараaень норгожо, гутаажа байдаг. Магазин амбаар хоёрой хоорондо хүлөө табиха зайгүй: эбдэршэhэн жолжо-жалжа хайрсагууд, хахархай удархай саарhан, хэдэн бочко керосин байдаг. Теэд. эндэ хашаа байхагүй. Заримдаа магазиниие даагша Мария Сосоровагай зүбшөөлтэйгөөр магазин соо архидаан болошодог. Магазинай газаахи ноохой нобшо соо архидаха, тамхи татаха ябадал ходол тохёолдожо байдаг. Галай аюултай тэмсэхэ зэбсэгынь гэхэдэ, магазинай газаа «аяар нэгэ» hүхэ, хоёр дэгээ, бишыхан хайрсагтай элhэн байдаг.

Магазинай дутагдалнууд тухай аймагай газетэ хоёр дахин бэшэжэ, hануулга хэhэн юм. Теэд эд хэрэглэгшэдэй аймсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Бернаев, Үшөөтэйн сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Дамба Цыренов гэгшэд тэрэ шухала hануулгые нэгэ шэхээрээ шагнаад, нүгөө шэхээрээ гаргажархёо...

Иигээд байхада, нүхэр Тархай, Танайл лэ hануулга дутаад байна гээшэ ха.

Д. Цырепилов.

— Эндэ архидахада, тамхилхада лаб лэ намнахагүй байха!

Билет абахань бэрхэтэй

Нүхэр Тархай!

Хэжэнгын аймагай центртэ, Культурын байшангай хүтэлбэри доро хүдэлдэг клуб бии. Тэрэ клубта ошожо кино, наада харахын түлөө билет абажа ядажа, борьбо дээрээ бохинохо хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд билет худалдадаг таhалгаяа сагаадаха, шабардаха хэбэртэй хэдэн hарые ходоргоо. Зунай сагта адхаржа байhан аадарта hайса сохюулжа билет абаха ушарнууд олон тохёолдодог байгаа. Саг ошожол байна, саhан орохо дүтэлшоо. Кино, наада харахын тула hалхи шуурган сооғуур зониие зогсоохо болоо hаа, зохидгүй гэжэ Хэжэнгын аймагай культурын таhагайхидта ойлгуулжа үгыт, хүндэтэ Тархай.

В. Нимаев.

Яаhан ямбатай ямаад байгааб?

Нүхэр Тархай!

Энэ бэшэг «Эрдэм» совхозой гурбадахи фермэhээ эльгээбэб. Эндэмнай гурбан бани, нэгэ улаан булан бариха гэжэ совхозой дирекци шиидхэбэри гаргаад, аршам саарhа абаха танаггүй болотор бэшээ бэлэй. Барилга эршэтэйгээр эхилhэн аад, уданшьегүй аалида-аалидаhаар, абяагүй болон зогсошоо hэн. Фермын ахамад баниия барюулхын орондо, тэрээн соогоо ямаан гэдэг янгархуу мал хаагаад байдаг бололой... Хүдэлмэришэн зоной бэеэ угааха баниие ямаадта үгэхэдөө яаба гээшэбта гэхэдэ, хооhон үгөөр ходо мэхэлээд, тэдэнэр үдэр, саг үнгэргэдэг. Зунай сагта Хонхоло, Түгнэ голой уhанда бэеэ угаадаг байhан аад, мүнөө хайнагтай уhа руу хүдэлмэришэд харайжа орохо аргагүй болонхой. Хүршэ колхоздоо ошожо, хүлhэ хирээ угаахаhаа бэшэ аргагүй. Ажалша зоной ариг сэбэрэй асуудалда анхаралаа табингүй, hанаа амар hажажа байдаг совхозой ахамад, хүнhөө урда ямаадаа ямбалhаниинь яагаа гайхалтай гээшэб?

Энэ ушарые, Тархай, Та уудалжа үзөөд, узуур унгиhаань угзаржа үгыт.

Д. Дашын.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора— 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00567. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 5713.